

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut ekonomických studií

Diplomová práce

2007

Zuzana Znamenáčková

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut ekonomických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Porovnání účtování derivátů a zajištění podle IFRS
a US GAAP standardů.**

Vypracovala: Zuzana Znamenáčková

Vedoucí: Ing. Monika Hollmannová

Akademický rok: 2006/2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne 18. 5. 2007

Zuzana Znamenáčková

Ráda bych poděkovala mé konzultantce Ing. Monice Hollmannové za její laskavý přístup a podporu.

Abstrakt

Mezinárodní kapitálové toky s sebou přinášejí potřebu jednotných účetních pravidel, které by zjednodušily práci investorům a mateřským a dceřiným společnostem při konsolidaci. Na světě se nejčastěji používají dva účetní standardy, americký US GAAP a mezinárodní IFRS. Od roku 2002 jsou oba standardy vzájemně harmonizovány. Tato práce se zabývá porovnáním pravidel pro účtování derivátů a zajištění podle těchto standardů. Práce identifikuje ty oblasti, kde ještě existuje prostor pro další harmonizaci a na základě fiktivních účetních případů posuzuje, která pravidla umožňují lépe zobrazit realitu.

Abstract

The international capital flows produce the need of a single accounting standards which would simplify the work of investors and of parent and affiliated companies. There are two most frequently used accounting standards around the world, the american US GAAP and the international IFRS. Since 2002 these two standards are being harmonized. This thesis deals with the comparison of derivatives and hedge accounting rules according to US GAAP and IFRS rules. Thesis identifies the areas where there exists a space for further harmonization and on the basis of fictional accounting cases judges which accounting rules allow to better depict the reality.

Obsah

1	Úvod	5
2	Obecně o účetních standardech	8
2.1	Historie standardů	9
2.1.1	Historie US GAAP	9
2.1.2	Historie IFRS	10
2.1.3	Společné konvergenční projekty IASB a FASB	12
2.2	Literatura ke standardům	13
2.3	Základní podobnosti a odlišnosti	14
2.3.1	Dostupnost a srozumitelnost standardů	14
2.3.2	Pravidla versus zásady	15
2.3.3	Fair value - princip společný oběma standardům	16
3	Úvod do účtování finančních nástrojů podle IFRS	17
3.1	Standarty IFRS upravující finanční nástroje	17
3.2	Oblast působnosti IAS 39	19
3.3	Definice podle IAS 32 a IAS 39	21
3.4	Základní principy účtování	25
3.4.1	Klasifikace do kategorií	25
3.4.2	Deriváty a vložené deriváty	27
3.4.3	Snížení hodnoty	28
3.4.4	Odúčtování	29
3.5	Zajištění	29
3.5.1	Zajištění fair value	30
3.5.2	Zajištění peněžních toků	31
3.5.3	Zajištění čisté investice v zahraničním podniku	32
3.5.4	Macro hedging	32

4	Rozdíly mezi IFRS a US GAAP	34
4.1	Oblast působnosti standardů	35
4.2	Definice	39
4.2.1	Definice derivátu	39
4.2.2	Definice čistého vyrovnání	40
4.2.3	Definice závazného příslibu	40
4.3	Ocenění	40
4.3.1	Deriváty	41
4.3.2	Vložené deriváty	41
4.4	Účtování	42
4.4.1	Vložený derivát	42
4.4.2	Vypsaná prodejní opce na vlastní akcie	43
4.4.3	Účtování o přecenění zajišťovacího vztahu	44
4.4.4	Odúčtování	44
4.5	Zajištění	45
4.5.1	Efektivnost zajištění	45
4.5.2	Zajišťovaná položka	46
4.5.3	Zajišťovací položka	48
4.5.4	Typy zajištění	51
4.6	Přehled významných rozdílů	57
5	Diskuze a příklady rozdílů	60
5.1	Shortcut method	61
5.2	Macro hedging	62
5.3	Basis adjustment	64
5.3.1	Zajištění peněžních toků měnového rizika	66
5.4	Nederivátové nástroje	68
5.4.1	Zajištění peněžních toků proti riziku směnných kurzů	69
5.5	Zajišťovací položka s odlišnou hlavní součástí	73
5.5.1	Zajištění peněžních toků očekávané transakce proti cenovému riziku	73
6	Závěr	77
	Literatura	80
	Seznam použitých zkratk	86

A Země používající IFRS	87
B Hodnocení efektivity bez a s shortcut method	88

Seznam obrázků

2.1	Změny názvů u mezinárodního standardu	11
3.1	Mezinárodní standardy týkající se finančních nástrojů	19
3.2	Vztahy mezi americkým a mezinárodním standardem	20
3.3	Podmínky pro oddělení vložených derivátů od hostitelského kontraktu	28
3.4	Účtování zisků a ztrát ze zajištění fair value	30
3.5	Účtování zisků a ztrát ze zajištění peněžních toků	31
4.1	Možnost zajištění fair value investice držené do splatnosti	52
4.2	Možnost zajištění peněžních toků investice držené do splatnosti . .	56
4.3	Přehled významných rozdílů	58
4.4	Dopad přecenění při použití zajišťovacího účetnictví	59
4.5	Dopad přecenění bez použití zajišťovacího účetnictví	59
A.1	Země používající IFRS	87

Kapitola 1

Úvod

Hlavním zaměřením současného finančního výkaznictví je poskytování informací pro kapitálové trhy a proto jsou účetní standardy koncipovány primárně pro užití v rámci konsolidovaných účtů. Cenou za takovou změnu je fakt, že původní koncepty – opatrnost, realizační princip, přiřazování nákladů a výnosů a akruální přístup, které byli účetní učeni vnímat jako základní, nyní ztrácí na důležitosti. Účetní vyrůstali v domněnání, že je lepší být „spolehlivý“ než relevantní. To vedlo ke kritice, že účetnictví dostatečně nepomáhá managementu a investorům, takže nyní je relevance považována za mnohem důležitější než pedantická spolehlivost. Jako součást toho se finanční výkaznictví začíná méně zajímat o zachycování transakcí a místo toho se více zaměřuje na měření aktiv a pasiv.

(Williams [58])

Na celém světě se v současné době nejčastěji používají dva účetní systémy: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS, mezinárodní standard) a Americké všeobecně uznávané účetní zásady (US GAAP, americký standard). IFRS jsou již používané v téměř 100 zemích na celém světě a to zejména v zemích Evropské unie, kde byly v roce 2005 přijaty jako základní pravidla pro účtování kótovaných společností. US GAAP sice nejsou používány v tolika zemích, avšak používají je největší firmy světa a to jednak ty, které jsou původem americké (společně se všemi pobočkami v jiných zemích kvůli konsolidaci) a také ty, které chtějí být kótované na amerických burzách.

Dnešní doba se vyznačuje téměř neomezenými kapitálovými toky napříč celým světem. Avšak jedním z přetrvávajících omezení jsou rozdílné požadavky na účetnic-

tví. Ty nejenom kladou dodatečné požadavky na investory a konzultační společnosti, kteří si musí alespoň v základech uvědomovat rozdíly mezi účetními pravidly, aby mohli srovnávat investiční příležitosti po celém světě, ale také znamenají zvýšené nároky na personál nadnárodních společností, který musí vést účetnictví jak podle místních pravidel tak podle pravidel jiné země kvůli konsolidaci se svou mateřskou společností nebo kvůli kotaci na cizích burzách. Zmíněné důvody jsou největším hnacím motorem pro harmonizaci účetních standardů po celém světě. Prvním již uskutečněným krokem k celosvětové harmonizaci účetních standardů bylo vytvoření IFRS a druhým krokem je postupná harmonizace s americkým účetním systémem, US GAAP.

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila porovnání obou standardů a to zejména v oblasti finančních nástrojů, konkrétně derivátů a zajištění. Tato oblast je zajímavá ze dvou důvodů. Prvním důvodem je poměrně nedávná historie zachycení derivátů a zajištění v účetnictví (původně stačila pouhá zmínka o jejich existenci v příloze k účetní závěrce). Druhým neméně zajímavým důvodem pro zkoumání právě této oblasti je zachycení finančních nástrojů ve fair value (tedy reálné hodnotě).

Cílem mé práce je poukázat na přetrvávající rozdíly mezi americkým a mezinárodním standardem v oblasti účtování derivátů a zajištění. Protože je však zajištění vázáno i na jiné finanční nástroje než-li jen na deriváty, jsou v některých případech analyzovány i rozdíly mezi jinými finančními nástroji.

Dalším motivem této práce je ověření názoru některých odborníků, že mezinárodní standard i po několika novelizacích neřeší tak široké spektrum smluv, které řeší americký standard. V práci by měly být nalezeny podpůrné argumenty pro toto tvrzení.

Kapitola 2 obsahuje stručný úvod do obou standardů. Nejdříve je zde popsána historie obou standardů společně s konvergenčním programem, následují zdroje informací o obou standardech a nakonec jsou uvedeny základní rozdíly a podobnosti mezi standardy.

Kapitola 3 se již zaměřuje na účtování finančních nástrojů, obsahuje základní definice a principy účtování finančních nástrojů podle mezinárodního standardu a tím vytváří základní představu o účetnictví finančních nástrojů důležitou pro pochopení následujících kapitol.

Kapitola 4 se zabývá popisem konkrétních rozdílů mezi standardy, rozebírají se zde rozdíly v oblasti působnosti standardů, v definicích, v zásadách oceňování a v neposlední řadě v účtování a zajištění.

Kapitola 5 si klade za cíl aplikovat některé rozdíly mezi standardy na fiktivní účetní případy a na základě nich zhodnotit názory v debatách ohledně správnosti americké nebo mezinárodní účetní úpravy.

Kapitola 2

Obecně o účetních standardech

Komplexní úprava oblasti finančních nástrojů v účetnictví je teprve nedávnou historií. O některých finančních nástrojích, např. o opcích, budoucích závazcích a dalších, nebylo v minulosti účtováno. Z důvodů věrného zobrazení skutečného stavu účetní jednotky bylo pouze požadováno, aby bylo používání některých nástrojů uvedeno v příloze k účetní závěrce. Avšak praxe uvedení výše uvedených finančních nástrojů pouze v příloze k účetní závěrce vedla k morálnímu hazardu finančních ředitelů firem a ke známým skandálům typu Enron. Taylor [54] shrnuje důvody k zavedení komplexní úpravy finančních derivátů následovně: „Potřeba dokonalejšího standardu věnujícího se finančním nástrojům vzrůstala se vzrůstajícím užíváním a zneužíváním derivátů za posledních 25 let.“

Tvorbou obou standardů se zabývají dvě rady: IASB (International Accounting Standards Board) pro mezinárodní standard a FASB (Financial Accounting Standards Board) pro americký standard. Historie standardů týkajících se finančních nástrojů v rámci IFRS začíná v roce 1991¹. Americká FASB zahájila projekt vytváření standardů pro finanční nástroje v rámci US GAAP již o pět let dříve, v roce 1986². Americký standard vstoupil v platnost v roce 1999 a mezinárodní pak v roce 2001. Následující rok IASB a FASB oznámily konvergenční projekt, který měl eliminovat co nejvíce rozdílů mezi IFRS a US GAAP a zjednodušit tak mezinárodní kapitálové toky. Jeho prvním výsledkem byla novelizace mezinárodního standardu v roce 2003. Od té doby byl mezinárodní standard ještě několikrát novelizován, naposledy v srpnu 2005. Americký standard o finančních nástrojích byl od doby vydání také několikrát novelizován, naposledy v lednu 2007. Vzájemná harmonizace

---

¹V tomto roce IASC vydává návrh E40 o účtování finančních nástrojů.

²Taylor [54]

obou standardů stále pokračuje.

Oblast regulace finančních nástrojů je v obou účetních standardech nejsložitější a nejrozsáhlejší. V pojetí mezinárodního standardu obsahuje celou škálu aktiv (počínaje hotovostí a konče derivátovými smlouvami vypořádanými vlastními kapitálovými nástroji podniku) a stejně tak i pasiv (počínaje finančními závazky a konče kapitálovými nástroji). V rámci amerického standardu nejsou finanční nástroje jako takové přímo specifikovány, jejich oblast reguluje více standardů a každý z nich se zaměřuje jen na určitou součást této rozsáhlé problematiky.

Obsahem této kapitoly je stručný úvod do obou standardů. Nejdříve je uvedena jejich historie a plánované změny v oblasti finančních nástrojů. Dále jsou zmíněny aktuální konvergenční projekty pro finanční nástroje. Následně je uvedena literatura a jiné informační zdroje související se standardy, zejména s finančními nástroji. V neposlední řadě jsou rozebrány společné a rozdílné znaky obou standardů, ať již jejich dostupnost či jejich základní principy.

2.1 Historie standardů

Americký standard je jako lokální účetní standard starší než mezinárodní. Proto bude nejprve zmíněna jeho stručná historie a plánované revize oblasti finančních nástrojů, následně bude probrána i třicetiletá historie mezinárodního standardu a jeho plánované dodatky. Nakonec je uveden přehled historie konvergence obou standardů spolu s aktuálními tématy pro harmonizaci.

2.1.1 Historie US GAAP

Historie US GAAP začíná v 30. letech 20. století. Po krachu burzy v New Yorku v roce 1929 byla vytvořena Americká komise pro cenné papíry (SEC) a zároveň jí byla udělena pravomoc stanovit „metody k přípravě finančních výkazů“³. V roce 1938 pak SEC vydává první Vydání účetních edicí⁴. Už v té době SEC rozhodl, že účetní standardy by měly být vytvářeny lidmi z praxe v součinnosti

---

³Zeff [59]

⁴Originální název je Accounting Series Release.

s akademiky. Komise pro účetní postupy⁵ byla stanovena jako orgán, který měl vytvářet účetní standardy. V roce 1959 vznikl Výbor pro účetní postupy (APB), který nahradil původní Komisi pro účetní postupy. V jeho řadách zasedli zástupci všech 8 velkých účetních firem, akademici a finanční ředitelé firem. Složení APB napovídá tomu, že činnost jeho členů nebyla prací na plný pracovní úvazek. V roce 1972 se původní APB mění na Výbor pro standardy finančního účetnictví (FASB), který již pracuje na standardech na plný úvazek. FASB má mít dostatek financí díky záštitě nadace Financial Accounting Foundation a má mít velký počet výzkumných pracovníků, jež budou dodržovat náležitý proces při tvorbě standardů. Velkou změnu v tvorbě amerických účetních standardů znamenal Sarbanes-Oxley Act vydaný v roce 2002, který požaduje, aby SEC zvážil zavedení standardů založených na zásadách. I SEC i FASB se shodnou, že standardy by měly být založeny na zásadách. SEC vydal na toto téma studii, v níž tvrdí, že účetnictví založené na pravidlech může poskytnout mapu pro obcházení zásad, které slouží jako základ pro pravidla. Naopak účetnictví založené na zásadách neposkytuje dostatečně přesný rámec pro aplikaci. Mládek [31] vyvozuje, že důsledek účetnictví založeného na zásadách je, že firmy musí používat velkou míru úsudku a finanční výkazy sestavené ze srovnatelných transakcí srovnatelné nejsou⁶.

Aktuálně FASB plánuje následující úpravy standardů o finančních nástrojích⁷:

- změna požadavků na zveřejnění informací o derivátech a zajištění;
- fair value option pro některé nefinanční položky⁸.

2.1.2 Historie IFRS

Historie IFRS se odvíjí od roku 1973, kdy zástupci profesionálních účetních orgánů z Austrálie, Kanady, Francie, Německa, Japonska, Mexika, Nizozemí, Velké Británie a Spojených států podepsali dohodu o založení IASC (International Accounting Standards Committee)⁹. Od té doby IASC vytváří mezinárodně používané účetní standardy. Seznam zemí, ve kterých se účtuje podle IFRS je uveden v Příloze A.1.

IASC a její činnost na poli účetních standardů byla již od konce 80. let podporována Evropskou účetní federací a později i SEC a Mezinárodní organizací komisí pro

⁵Originální název je Committee on Accounting Procedures.

⁶Více o tématu zásad a pravidel v části 2.3.2

⁷tak, jak jsou uvedeny k 12. 4. 2007 na stránkách FASB

⁸Fair value option je blíže popsána na straně 26.

⁹Deloitte [19]

cenné papíry (IOSCO). Všechny zmíněné organizace vítaly myšlenku jednotných účetních pravidel, které by zjednodušily mezinárodní kapitálové investice a mohly být použity k sestavování účetních závěrek pro účely kotace cenných papírů na mezinárodních trzích. V návaznosti na nová účetní pravidla tvořená IASC vznikl i Stálý interpretační výbor rady IASC (SIC). Jeho mandátem je podpora vytváření standardů na základě přístupu podle zásad a vyhýbání se tvorby rozsáhlých a detailních rad pro aplikaci¹⁰.

Název IASC a struktura orgánů vytvářejících mezinárodní účetní standardy se v průběhu jeho fungování měnila. IASC se v roce 2001 změnila na IASB, která je společně s jinými orgány zaštiťována nevýdělečnou organizací International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF). Vývoj změn v názvech zobrazuje následující tabulka:

Původní název	Změněno na	Změna v roce
IASC (International Accounting Standards Committee)	IASB (International Accounting Standards Board)	2001
SIC (Standing Interpretations Committee)	IFRIC* (International Financial Reporting Interpretations Committee)	2002
IAS (International Accounting Standards)	IFRS* (International Financial Reporting Standards)	2002

*původní názvy pro interpretace SIC a standardy IAS byly přejaty v nezměněné podobě

Zdroj: IFRS do kapsy. Průvodce mezinárodními standardy účetního výkaznictví.

Tabulka 2.1: Změny názvů u mezinárodního standardu

Nyní IASB uvažuje o následujících změnách standardů souvisejících s finančními nástroji:

- změna považování finančních nástrojů emitentů s možností odkoupení za fair

¹⁰Tokar [56]

value za finanční závazek přeceňovaný přes výsledek hospodaření;¹¹

- zjednodušení zajišťovacího účetnictví;
- vytvoření nového standardu pro odúčtování.¹²

2.1.3 Společné konvergenční projekty IASB a FASB

Cílem konvergence účetních standardů je, aby společnosti na různých kapitálových trzích užívaly stejné konvence k měření a vykazování své finanční pozice a finančního výkonu¹³. Avšak nejen z pohledu investorů se dá nahlížet na důležitost konvergence účetních standardů. Druhý úhel pohledu je ze strany samotných společností, které čelí bariérám v získávání kapitálu. Například SEC vyžaduje, aby společnosti při ní registrované kvantitativně převáděly čistý příjem a vlastní jmění na US GAAP za poslední dva roky a poskytly takové informace, z nichž by bylo možné sestavit US GAAP výkazy¹⁴. Požadované informace jsou velmi podrobné a tak neamerické společnosti vedou v podstatě dvě různá účetnictví¹⁵.

Z výše uvedených důvodů se IASB a FASB v roce 2002 dohodly na společném konvergenčním programu. Scházejí se pravidelně dvakrát do roka a probírají další postup v konvergenci a zlepšování standardů. V lednu 2006 se na společném jednání shodly na následujících dlouhodobých cílech¹⁶:

- ocenění všech finančních nástrojů ve fair value s realizovanými a nerealizovanými zisky a ztrátami zachycenými v účetním období, kdy se staly;
- zjednodušení nebo odstranění požadavků na speciální zajišťovací účetnictví;
- vytvoření nového standardu pro vynětí finančních nástrojů z rozvahy;
- správné zachycení finančních nástrojů ve fair value ve finančních výkazech;

---

¹¹IASB má na svých stránkách k 30. 4. 2007 uveden pouze tento dlouhodobý cíl, ostatní jsou již společné konvergenční programy s FASB.

¹²Poslední dva dlouhodobé cíle jsou uvedeny na stránkách Association of Chartered Certified Accountants [37].

¹³Tokar [56]

¹⁴Gealy [13]

¹⁵Jen společností účtujících podle IFRS standardů bylo k 31. 12. 2005 na amerických burzách kótováno 430 (počet vychází ze seznamu zemí, ve kterých se používají IFRS viz příloha A.1 a ze seznamu společností registrovaných při SEC k 31. 12. 2005. Toto číslo je pouze orientační).

¹⁶IASB [38]

- nová úprava finančních nástrojů s charakteristikami závazku, kapitálového nástroje nebo obou.

Koordinace IASB a FASB je přínosná pro všechny společnosti, ale vyvstává z ní mnoho nezodpovězených otázek. Hlavní otázkou je, jakým způsobem budou IASB a FASB odpovídat na dotazy ohledně nových návrhů. Kdo bude odpovídat na otázky amerických podniků a kdo na dotazy mezinárodní? Měly by být různé odpovědi na stejné dotazy od IASB a od FASB? Jakým způsobem si může nezávislá organizace tvořící účetní standardy zachovat nezávislost a zároveň koordinovat své chování s jinou nezávislou organizací za účelem jednotného výkladu?¹⁷ Mají být standardy veřejně dostupné nebo mají být placené?¹⁸ Všechny tyto a mnohé další otázky zůstávají již od roku 2002, kdy IASB a FASB začaly konvergenční projekt, nezodpovězeny.

2.2 Literatura ke standardům

Základní informace o účetních standardech poskytuje stránka www.fasb.org pro US GAAP a www.iasb.org pro IFRS. Pro US GAAP je možné také navštívit stránky SEC, která dále rozvádí některá opatření FASB, na internetové adrese www.sec.gov. Cenné informace o účetnictví finančních nástrojů je možné najít na internetových stránkách auditorských firem, zejména společnosti Deloitte a PricewaterhouseCoopers. Prvně jmenovaná společnost věnuje IFRS stránky www.iasplus.com, druhá jmenovaná má různé příspěvky na domácích stránkách poboček ve všech zemích¹⁹. Další informace k oběma standardům je možné nalézt na stránkách profesora Boba Jensena na internetové adrese <http://www.trinity.edu/rjensen/> a ve vyhledávači pro články o účetnictví na adrese <http://www.ifacnet.com>.

---

¹⁷Tokar [56]

¹⁸O dostupnosti standardů viz dále v části 2.3.1.

¹⁹Nejobsáhlejší stránky společnosti PricewaterhouseCoopers věnované finančním nástrojům jsou na adrese <http://www.pwc.com/extweb/pwcpublications.nsf/docid/5EA2A3636FABDF2880256DDC004D818D>.

2.3 Základní podobnosti a odlišnosti

Oba standardy mají hlavní společný rys - princip fair value (reálné neboli tržní hodnoty), kterým se mohou odlišovat od národních standardů. Dále se však dají najít i odlišné znaky, mezi které patří zejména dostupnost standardů a rozdílné pojetí formulace a detailu obsaženého ve standardech.

2.3.1 Dostupnost a srozumitelnost standardů

Všechny americké standardy, jejich dodatky a výklady jsou veřejně dostupné na stránkách FASB. Naproti tomu mezinárodní standardy jsou veřejně dostupné pouze ve formě shrnutí společnosti Deloitte a plné znění standardu je placené²⁰.

Dostupnost není jediným rozdílným znakem standardů. Jiná je i forma aktualizací. IFRS jsou aktualizovány většinou tak, že je původní standard upraven o nové dodatky. V US GAAP jsou dodatky vydávány zvlášť a může se stát, že standard je upraven jednou větou dodatku k úplně jinému standardu, který se k původní oblasti úpravy vůbec nevztahuje²¹.

IFRS naopak musím hodnotit kladně z toho důvodu, že standardů je poměrně málo (zhruba 50) a tudíž se dá jednoduše vyhledat, do kterého standardu spadá oblast daného zájmu. US GAAP má naproti tomu 159 standardů, z nichž mnohé již nejsou platné a vzájemně se překrývají, což znesnadňuje nalezení standardu, který řeší danou problematiku.

Zásadní je i rozdíl mezi srozumitelností a řazením jednotlivých součástí standardu. Z tohoto pohledu se mi americký standard jeví srozumitelnější a konkrétnější. Standard má logickou strukturu, kde na samotný text navazují prováděcí ustanovení, příklady nejčastějších typů smluv a jejich účtování a v závěru je odůvodnění. Struktura mezinárodního standardu je v zásadě podobná, ale výklad obsahuje kromě prováděcích ustanovení i aplikační ustanovení, která by podle mého názoru měla být v samotném textu, protože ho doplňují. Prováděcí ustanovení jsou v podobě mezinárodního standardu souborem odpovědí na často kladené otázky a ne celkovým shrnutím aplikace jako v případě amerického standardu. Další výtka k mezinárodnímu standardu směřuje k formulaci. Ta je velmi obecná a bez znalosti oblasti

---

²⁰Mezinárodní standard se dá zakoupit přímo od IASB nebo v českém překladu od Svazu účetních (více na internetových stránkách www.svaz-ucetnich.cz).

²¹Veškeré dodatky a úpravy každého standardu jsou uvedeny na stránkách FASB pod názvem Status of Statement xxx.

derivátů a zajištění není možné odhalit, co přesně formulace znamená pro samotné účetní. Všechny výtky k mezinárodnímu standardu vycházejí z toho, že je koncipován jako standard založený na zásadách (vysvětlení pojmu standard založený na zásadách je uvedeno dále v textu).

2.3.2 Pravidla versus zásady

Přístup k pojetí účetních systémů z hlediska specifčnosti a detailu je možný dělit na dva způsoby. Prvním způsobem je přístup podle pravidel a druhým je přístup podle zásad. Všeobecně je znám názor, že US GAAP jsou založeny na pravidlech, zatímco IFRS jsou založeny na zásadách. Jak uvádí Mládek [31], vnímání US GAAP jako účetního systému založeného na pravidlech je mylný. Podle jeho názoru jsou US GAAP také založeny na zásadách, avšak výjimky ze zásad jsou detailně vyjmenovány a tudíž by se mohlo zdát, že se jedná o systém založený pouze a jen na pravidlech. Narozdíl od US GAAP jsou v IFRS veškeré výjimky uvedeny obecným principem.

Rozdíl v pojetí obou standardů je zásadní. Mohlo by se zdát, že americké standardy budou díky své specifčnosti upřednostňovány před standardy mezinárodními, které jsou velmi obecně formulované. Podle partnera KPMG, Tokar [56], zkušenosti ukazují, že se IFRS dají vykládat velice různě, v závislosti na národních účetních zvyklostech a jiných kulturních otázkách, které jsou vkládány do čtení IFRS a proto si všechny firmy z Velké čtyřky²² vytvořily realizační a interpretační návod, který doplňuje současné interpretace vydané IFRIC. Aby se standardy mohly aplikovat správně, je nutné se odvolávat na jiné standardy²³. Tento názor potvrzuje i Bob Jensen [25], podle něhož se IFRS nezabývají komplikovanými smlouvami, se kterými se auditoři setkávají po celém světě. Řešení vidí v „inspirování se“ US GAAP standardy. Specifčnost standardů by se tedy mohla zdát vhodnější, protože podnikům přímo říká, co a jak mají dělat, a tak omezuje různé výklady účetnictví, včetně kreativního účetnictví. Ale na příkladu firem Enron, Worldcom aj. je zřejmé, že i americké specifické standardy je možno obcházet. Kdo chce obcházet standardy, najde si k tomu příležitost ať již v případě standardů založených na pravidlech tak na zásadách²⁴. Pro standardy založené na zásadách mluví fakt, že zejména v případě finančních nástrojů se smlouvy vyvíjejí a že obecný princip může tyto smlouvy lépe

²²Velkou čtyřkou se rozumí firmy: Ernst&Young, KPMG, PricewaterhouseCoopers a Deloitte.

²³Mládek [30]

²⁴Flint [11]

zachytit než systém tvořený pravidly. Z diskuze pro a proti obou pojetí standardů plyne, že ani jedno pojetí není ideální a rozhodnutí, který způsob zvolit je věcí nekonečných sporů zastánců rozdílných variant.

2.3.3 Fair value - princip společný oběma standardům

IFRS i US GAAP jsou standardy založené na principu fair value. Fair value má zobrazovat aktuální tržní hodnotu aktiv a pasiv. Na první pohled se může zdát, že účtování ve fair value namísto historických cen umožňuje zobrazení skutečné hodnoty firmy k datu účetní závěrky. Na druhý pohled však vyvstává otázka, jak spolehlivě změřit fair value, která je u neobchodovaných typů aktiv a pasiv těžko měřitelná. Proto oba standardy užívají buď přímo zjistitelnou fair value, její odhad na základě diskontování budoucích peněžních toků nebo metodu naběhlého úroku.

V budoucnu by oba tvůrci standardů rádi zavedli ocenění všech finančních nástrojů ve fair value. To je ale dlouhodobý cíl, jemuž bude předcházet dlouhá debata o relevantních způsobech měření fair value.

Kapitola 3

Úvod do účtování finančních nástrojů podle IFRS

Tato kapitola obsahuje stručný úvod do účtování finančních nástrojů podle mezinárodního standardu¹. Nejdříve jsou uvedeny standardy IFRS, které upravují finanční nástroje (a odpovídající americké standardy), dále je popsána oblast působnosti standardu o účtování finančních nástrojů, definice důležité pro pochopení účtování a nakonec samotné účtování finančních nástrojů a zajištění.

Oblasti, kde se americký standard odlišuje od mezinárodního (ať již v oblasti působnosti, definicích nebo samotném účtování), budou uvedeny a rozebrány v následující kapitole.

3.1 Standardy IFRS upravující finanční nástroje

IFRS obsahuje tři standardy, které se přímo týkají finančních nástrojů. Prvním z nich je IAS 32 – Finanční nástroje: Zveřejnění a prezentace. Tento standard byl vydán v roce 1995 a od té doby byl již několikrát novelizován. IAS 32 definuje terminologii finančních nástrojů, stanovuje základní praktiky finančního výkaznictví a požadavky na zveřejnění v účetní závěrce. Druhým standardem týkajícím se finančních nástrojů v rámci IFRS je IAS 39. Tento standard definuje zásady pro účtování, odúčtování a oceňování finančních aktiv a finančních závazků.

---

¹Veškeré české překlady originálních anglických termínů pocházejí buď z databáze závazných termínů pro české překlady právních předpisů EU, z knihy IAS/IFRS – Mezinárodní standardy účetního výkaznictví nebo ze stránek www.gaap.cz. Některé termíny jsou ponechány v anglickém originále, protože by jejich překlad do českého jazyka mohl být matoucí.

Od 1.1.2007 je IAS 32 částečně nahrazen novým standardem IFRS 7 - Finanční nástroje: Zveřejnění. Ten z původního standardu vyjímá požadavky na zveřejnění o finančních nástrojích, dodává k nim nové a plně nahrazuje IAS 30 – Zveřejnění ve finančních výkazech bank a podobných finančních institucí. V rámci IAS 32, nově přejmenovaného na IAS 32 - Finanční nástroje: Presentace, zůstávají pouze požadavky na prezentaci včetně klasifikace finančních nástrojů do kategorií.

IFRS 7 se aplikuje jak na vykazované, tak i nevykazované finanční nástroje. Nevykazované nástroje mohou mít vliv na finanční rizika podniku, proto jsou zahrnuty pod IFRS 7². Příkladem může být příslib poskytnout půjčku jinému podniku. Nový IAS 32 se aplikuje na vykazované finanční nástroje a na kontrakty, jejichž předmětem je nákup nebo prodej nefinanční položky, pokud u těchto kontraktů lze uskutečnit čisté vyrovnání³ penězi nebo jiným finančním nástrojem či směnou finančních nástrojů. Do této definice nespádají kontrakty, jež podnik uzavře a drží za účelem obdržení nebo dodání nefinanční položky.

Standarty IAS 32 ani IFRS 7 se nebudou v této práci detailně zabývat, jelikož jejich podstata nesouvisí se zkoumaným tématem účtování finančních nástrojů.

Finančních nástrojů se týká i IAS 21: Dopady změn směnných kurzů cizích měn, který upravuje vliv měnových kurzů na ocenění finančních nástrojů. Tento standard také nebude v rámci práce rozebírán.

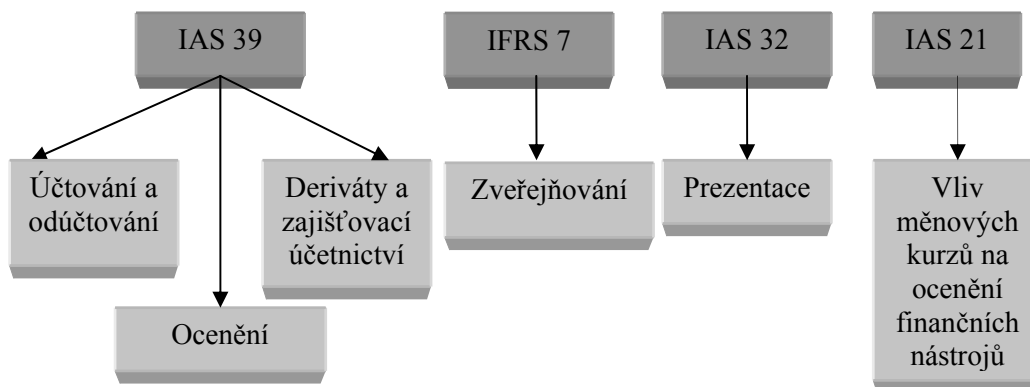
Celá struktura mezinárodního standardu týkajícího se finančních nástrojů je přehledně zobrazena na obrázku 3.1 na straně 19.

Amerických standardů, které upravují tutéž oblast, je více. SFAS 107 upravuje zveřejnění informací o fair value všech finančních nástrojů, vykázaných i nevykázaných. Dále se jedná o SFAS 133, hlavní standard k účtování derivátů a zajištění, společně s jeho dodatky SFAS 138, SFAS 149 a SFAS 155. Poté se jedná o standardy SFAS 115 o určitých dluhových a kapitálových nástrojích, SFAS 150 o účtování nástrojů s charakteristikami závazku i vlastního kapitálu a také o SFAS 140 o účtování účtování převodů, správy finančních aktiv a likvidace závazků. Na konci roku 2006 a na začátku 2007 pak byly vydány zatím poslední dva standardy vztahující se k účtování finančních nástrojů a to SFAS 157 o měření fair value a SFAS 159 o fair

---

²Nevykazované nástroje nejsou zobrazeny v účetních výkazech, tudíž se na ně nevztahuje nový IAS 32, ale v souladu s IFRS 7 musí být všechny vyžadované informace zveřejněny v příloze k účetní závěrce.

³Definice čistého vyrovnání je uvedena dále v části 3.3.

Obrázek 3.1: Mezinárodní standardy týkající se finančních nástrojů

value option⁴.

Obrázek 3.2 na straně 20 naznačuje souvislosti mezi jednotlivými americkými a mezinárodními standardy.

3.2 Oblast působnosti IAS 39

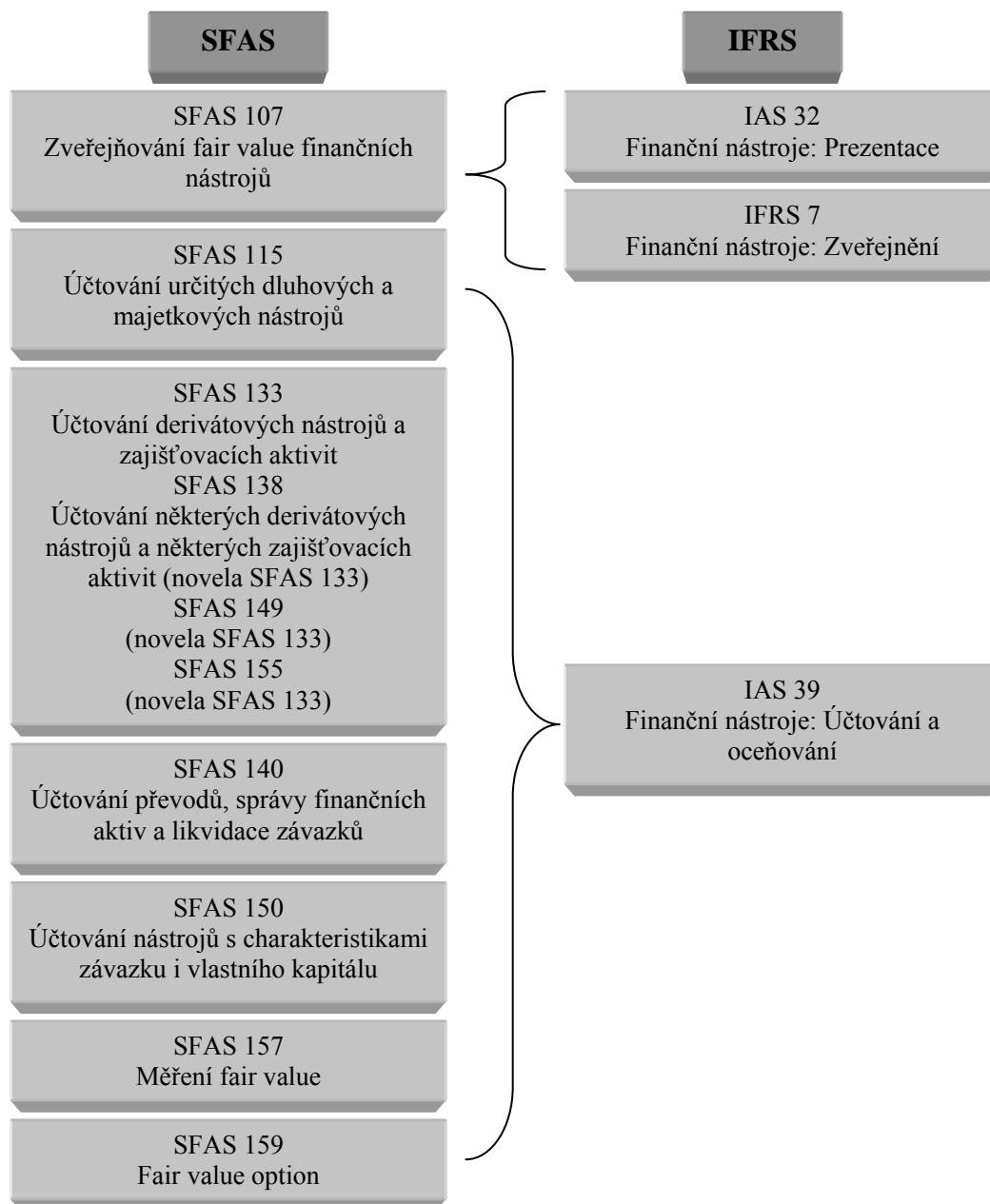
Jak již bylo uvedeno, finanční nástroje jsou velmi obsáhlou oblastí regulace. Pojem finanční nástroje zahrnuje široké spektrum aktiv a závazků. Finanční nástroje zahrnují jednak primární finanční nástroje – finanční aktiva jako hotovost, pohledávky, cenné papíry jiné společnosti a finanční závazky jako dluh a dále pak druhotné primární nástroje, deriváty jako opce, forwardy, swapy a futurity.

IAS 39 upravuje účtování téměř všech finančních nástrojů kromě několika málo výjimek, kterými jsou finanční nástroje upravené již jinými standardy⁵. Příkladem takových finančních nástrojů mohou být kapitálové nástroje nebo práva a povinnosti vyplývající z pojistných smluv nebo smluv o pronájmech.

⁴Fair value option amerického standardu není identická s fair value option v IAS 39. Mezinárodní se totiž vztahuje na trochu jiný soubor nástrojů a podléhá kritériím, které nejsou obsaženy v SFAS 159.

⁵Finanční nástroje, na které se standard nevztahuje, jsou uvedeny v § 2 až § 7.

Obrázek 3.2: Vztahy mezi americkým a mezinárodním standardem

3.3 Definice podle IAS 32 a IAS 39

Finanční nástroj je jakýkoliv kontrakt, který způsobí vznik finančního aktiva jednomu podniku a finančního závazku nebo kapitálového nástroje jinému podniku.

Finanční aktivum je jakékoliv aktivum, jež je:

- hotovostí;
- kapitálovým nástrojem jiného podniku;
- smluvním právem:
  - obdržet hotovost nebo jiné finanční aktivum od jiného podniku;
  - vyměnit finanční aktiva nebo finanční závazky s jiným podnikem za podmíněk, které jsou potenciálně výhodné;
- kontraktem, který bude vypořádan vlastními kapitálovými nástroji podniku, přičemž tento kontrakt může být buď:
  - nederivátový, v jehož kontextu je podnik zavázán obdržet proměnlivý počet vlastních kapitálových nástrojů podniku; nebo
  - derivátový, který bude vypořádan jinak než výměnou pevné peněžní částky nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů podniku. Pro tyto účely vlastní kapitálové nástroje podniku nezahrnují nástroje, které sami představují kontrakty, z nichž vyplývá přijetí nebo doručení vlastních kapitálových nástrojů podniku v budoucnu.

Finanční závazek je jakýkoliv závazek, který je:

- smluvní povinností:
  - dodat hotovost nebo jiné finanční aktivum jinému podniku;
  - vyměnit finanční nástroje s jiným podnikem za podmíněk potenciálně nevýhodných;
- kontraktem, který bude vypořádan vlastními kapitálovými nástroji podniku, přičemž tento kontrakt může být buď:
  - nederivátový, v jehož kontextu je podnik zavázán dodat proměnlivý počet vlastních kapitálových nástrojů podniku; nebo

- derivátový, který bude vypořádán jinak než výměnou pevné peněžní částky nebo jiného finančního aktiva za pevný počet vlastních kapitálových nástrojů podniku. Pro tyto účely vlastní kapitálové nástroje podniku nezahrnují nástroje, které sami představují kontrakty, z nichž vyplývá přijetí nebo doručení vlastních kapitálových nástrojů podniku v budoucnu.

Kapitálový nástroj je jakýkoliv kontrakt, který dokládá zbytkový podíl v aktivech podniku po snížení všech jeho závazků, jsou-li splněna následující dvě kritéria:

- finanční nástroj v sobě nezahrnuje smluvní závazek emitenta:
  - uhradit peněžní prostředky nebo poskytnout jiné finanční aktivum protistraně finančního nástroje, tj. jeho držiteli;
  - směnit finanční aktiva nebo finanční závazky s protistranou finančního nástroje za podmínek, které jsou pro něj potenciálně nevýhodné;
- a pokud má být finanční nástroj vypořádán vlastními kapitálovými nástroji emitenta:
  - nesmí být finanční nástroj derivátem, který zahrnuje smluvní povinnost emitenta poskytnout proměnlivý počet svých vlastních kapitálových nástrojů;
  - může být finanční nástroj derivátem, z jehož podmínek vypořádání však vyplývá emitentovi povinnost směnit pevnou částku peněžních prostředků nebo pevnou hodnotu jiného finančního aktiva za pevný počet svých vlastních kapitálových nástrojů. Pro tyto účely nejsou pod tzv. „vlastní kapitálové nástroje emitenta“ zahrnuty finanční nástroje, z jejichž samostatné existence plyne pro emitenta budoucí přijetí nebo poskytnutí vlastních kapitálových nástrojů.

Derivát je finanční nástroj nebo jiný kontrakt, který vyhovuje rozsahu IAS 39, se všemi třemi následujícími charakteristikami:

- jeho hodnota se mění v závislosti na změně určité úrokové sazby, ceny finančního nástroje, ceny komodity, měnového kurzu, indexu cen nebo sazeb, úvěrového hodnocení či úvěrového indexu nebo podobné proměnné, a v případě, že tato je nefinanční proměnnou, nesmí být specifická pro stranu smlouvy (tzv. podkladový nástroj);

- nevyžaduje žádnou nebo vyžaduje malou počáteční investici vzhledem k jiným typům smluv, které reagují podobně na změny v tržních podmínkách; a
- je vyrovnán k budoucímu datu.

Vložený derivát je součástí hybridního nástroje, který obsahuje kromě vloženého derivátu také nederivátový hostitelský nástroj. Vložený derivát mění peněžní toky z hostitelského nástroje na základě jednoho nebo více podkladových aktiv.

Složený finanční nástroj je označení pro finanční nástroj, který v sobě zahrnuje jak prvky finančního závazku, tak prvky kapitálového nástroje. Z IAS 32 vyplývá povinnost vykazovat odděleně jednotlivé složky takového nástroje. Účetní hodnota jednotlivých složek se určí následovně:

1. nejdříve se určí hodnota složky představující finanční závazek jako fair value obdobného závazku (včetně vložených nekapitálových derivátových rysů), který je emitován bez související složky kapitálového nástroje;
2. poté se určí účetní hodnota složky představující kapitálový nástroj jako rozdíl mezi fair value složeného finančního nástroje a vypočtenou fair value závazkové složky.

Zajišťovaná položka je aktivum, závazek, závazný příslib, vysoce pravděpodobná očekávaná transakce nebo čistá investice v zahraničním podniku, která vystavuje podnik riziku změn fair value nebo budoucích peněžních toků a která je stanovena jako zajišťovaná.

Zajišťovací nástroj je stanovený derivát nebo (pouze u zajištění rizika změn směnných kursů) stanovené nederivátové finanční aktivum nebo nederivátový finanční závazek, u jehož fair value nebo peněžních toků se očekává, že budou kompenzovat změny fair value nebo peněžních toků ustanovené zajišťované položky.

Efektivnost zajištění představuje stupeň, ve kterém jsou změny fair value nebo peněžních toků zajišťované položky zapříčiněné zajišťovaným rizikem kompenzovány změnami fair value nebo peněžních toků nástroje zajištění.

Fair value je částka, za kterou může být aktivum směřeno nebo závazek vyrovnán mezi znalými, ochotnými stranami v nespřízněné transakci za obvyklých podmínek. IAS 39 uvádí následující pořadí východisek pro stanovení fair value:

1. nejlepším východiskem je tržní cena na aktivním trhu;
2. v případě, že tato cena není k dispozici, použije podnik oceňovací techniku, která v maximální míře využívá tržních údajů a přihlíží k tržním operacím provedeným v poslední době za běžné ceny; odkazuje na aktuální fair value jiného, v podstatě stejného nástroje nebo využívá analýz diskontovaných peněžních toků a modelů oceňování opcí.

Amortizovaná pořizovací hodnota je hodnota, v jejíž výši je finanční aktivum nebo finanční závazek oceněn při počátečním zaúčtování minus splátky jistiny, plus nebo minus kumulativní amortizace rozdílu mezi počáteční částkou a splatnou částkou (stanovená metodou efektivního úroku) a minus odpis (přímý nebo prostřednictvím účtu opravných položek) vyplývající ze snížení hodnoty aktiva nebo z rizika nesplacení.

Efektivní úroková míra je vnitřní míra výnosu nebo výnos do splatnosti, tedy míra, která přesně diskontuje očekávané budoucí peněžní toky za předpokládanou dobu životnosti finančního instrumentu na čistou účetní hodnotu.

Čisté vyrovnání kontraktů je, když:

- podmínky kontraktu umožňují jakékoliv straně uskutečnit čisté vyrovnání kontraktu penězi nebo jiným finančním nástrojem nebo směnou finančních nástrojů;
- schopnost uskutečnit čisté vyrovnání sice není přímo v podmínkách kontraktu, ale podnik běžně čistě vyrovnává obdobné kontrakty tím, že vstoupí do kompenzačního kontraktu s protistranou nebo prodá kontrakt před jeho uplatněním;
- podnik přebírá podkladové aktivum, ale současně jej prodává v průběhu krátkého období po dodávce s cílem dosáhnout zisk z krátkodobých fluktuací v ceně nebo marži dealera anebo lze nefinanční položku, která je předmětem kontraktu, snadno a rychle zpeněžit.

Odúčtování znamená odstranění finančního aktiva nebo závazku, nebo části finančního aktiva či závazku z rozvahy podniku.

Normální nákupy a prodeje jsou takové smlouvy, jejichž předmětem je nefinanční položka, kterou podnik v rámci své činnosti obvykle prodává nebo kupuje a (a) které neobsahují ustanovení o možnosti čistého vyrovnání, (b) které neobsahují ustanovení o možnosti čistého vyrovnání a podnik podobné smlouvy čistě nevyrovnává, (c) kdy podnik obvykle přijme podkladové aktivum obdobných smluv a v krátké době je neprodá za účelem vytvoření zisku z krátkodobých fluktuací v ceně aktiva nebo obchodní marže nebo (d) kdy podkladové aktivum není pohotově směnitelné za hotovost.

Závazný příslib je zavazující dohoda o směně určeného množství aktiv za určenou cenu v určitý budoucí den nebo dny.

Očekávaná transakce je jakákoliv nezávazná ale předpokládaná transakce.

3.4 Základní principy účtování

Účtování o finančních nástrojích se řídí několika základními pravidly. Při počátečním vykazání se finanční nástroj zařadí podle kritérií uvedených níže do jedné z kategorií pro finanční aktiva nebo finanční závazky. Následně je oceněn ve fair value nebo v pořizovací hodnotě a je přeceňován na aktuální fair value nebo amortizovanou pořizovací hodnotu vždy v den účetní závěrky. V případě, že existuje objektivní důkaz, že budoucí peněžní toky z finančního nástroje nemusí být totožné s amortizovanou pořizovací hodnotou, je nutné snížit vykazovanou účetní hodnotu nástroje. Pokud podnik finanční nástroj prodá nebo jiným způsobem převede vlastnická práva k nástroji, je nutné finanční nástroj odúčtovat. Podrobnější popis kategorií, následného oceňování, snížení hodnoty a odúčtování je uveden dále v textu.

3.4.1 Klasifikace do kategorií

Počáteční hodnotu finančního nástroje tvoří náklady na jeho pořízení včetně transakčních nákladů. Následně je oceňování nástroje určováno v závislosti na tom, do jaké kategorie finančních aktiv nebo závazků je nástroj při prvotním zachycení zařazen.

Finanční aktiva rozlišujeme na čtyři kategorie:

1. finanční aktiva ve fair value přeceňovaná výsledkově;
2. půjčky a pohledávky;
3. investice držené do splatnosti;
4. finanční aktiva vhodná k prodeji.

Finanční aktiva ve fair value přeceňovaná výsledkově (FVTPL)

Do této kategorie spadají finanční aktiva držaná za účelem obchodování, veškeré deriváty (s výjimkou těch, co slouží jako zajišťovací nástroj) a dále pak určitá finanční aktiva, které chce podnik sám do této kategorie zařadit (tzv. fair value option⁶). Aktiva v této kategorii jsou oceňována ve fair value a změny fair value jsou zachyceny ve výsledku hospodaření.

Půjčky a pohledávky (LR)

Do této kategorie se řadí aktiva s fixními nebo určitelnými platbami, která nejsou obchodovaná na veřejném trhu. Půjčky a pohledávky se oceňují v naběhlé hodnotě.

Investice držené do splatnosti (HTM)

Do této kategorie je možno zařadit pouze finanční aktiva, (a) která mají fixní nebo proměnlivé platby a pevnou splatnost a (b) u nichž má podnik úmysl a schopnost držet je do splatnosti. Investice držené do splatnosti jsou oceňované v naběhlé hodnotě.

Finanční aktiva vhodná k prodeji (AFS)

Tato kategorie obsahuje všechna ostatní aktiva, která nejsou zařazena v předchozích portfoliích. Finanční aktiva vhodná k prodeji jsou oceňována ve fair value

---

⁶Fair value option umožňuje v některých případech finanční aktivum nebo závazek zařadit do kategorie přeceňované výsledkově. Vztahuje se na následující případy:

- kdy zařazení do této kategorie odstraní nebo významně zmenší oceňovací nebo účetní chyby;
- kdy je finanční aktivum nebo závazek součástí skupiny finančních aktiv nebo závazků, jejichž oceňování je na principu fair value;
- kdy finanční aktivum nebo závazek obsahuje jeden nebo více vložených derivátů, kromě případu, kdy vložené deriváty významně neovlivňují peněžní toky z hostitelského kontraktu, nebo je zřejmé, že je oddělení zakázáno.

a změny fair value jsou zachyceny ve vlastním kapitálu.

Finanční závazky se dělí jen na dvě kategorie. Jsou jimi:

1. finanční závazky ve fair value přeceňované výsledkově;
2. ostatní závazky.

Finanční závazky ve fair value přeceňované výsledkově

Tato kategorie má obdobně jako FVTPL dvě podkategorie, a to Závazky k obchodování a Závazky zařazené do této kategorie dobrovolně při jejich prvotním zachycení (fair value option). Do podkategorie Závazky k obchodování patří finanční závazky, které vznikly zejména za účelem jejich opětovného nákupu, resp. vypořádání v krátké době, a také deriváty se zápornou fair value, které nelze klasifikovat jako nástroj zajištění.

Ostatní závazky

Závazky, které nejsou zahrnuty do předchozí kategorie, spadají do Ostatních závazků a jsou oceňovány naběhlou hodnotou.

Pokud již finanční nástroj nespĺňuje podmínky pro klasifikaci do kategorie, kam byl zařazen při prvotním zachycení, je v některých případech možné ho převést do vyhovující kategorie⁷.

3.4.2 Deriváty a vložené deriváty

Ačkoliv již bylo něco málo o účtování derivátů zmíněno v části 3.4.1, považuji za vhodné tu některé aspekty účtování derivátů zopakovat a dále rozšířit. Samostatné deriváty se vždy zařazují do kategorie FVTPL a oceňují se ve fair value. Výjimku však tvoří deriváty, které slouží jako zajišťovací nástroj. Ty se sice oceňují ve fair value, ale část změny ceny, která je efektivní v zajišťovacím vztahu, je účtována jinak než ta neefektivní (podrobnosti k účtování zajišťovacích vztahů jsou uvedeny dále v části 3.5).

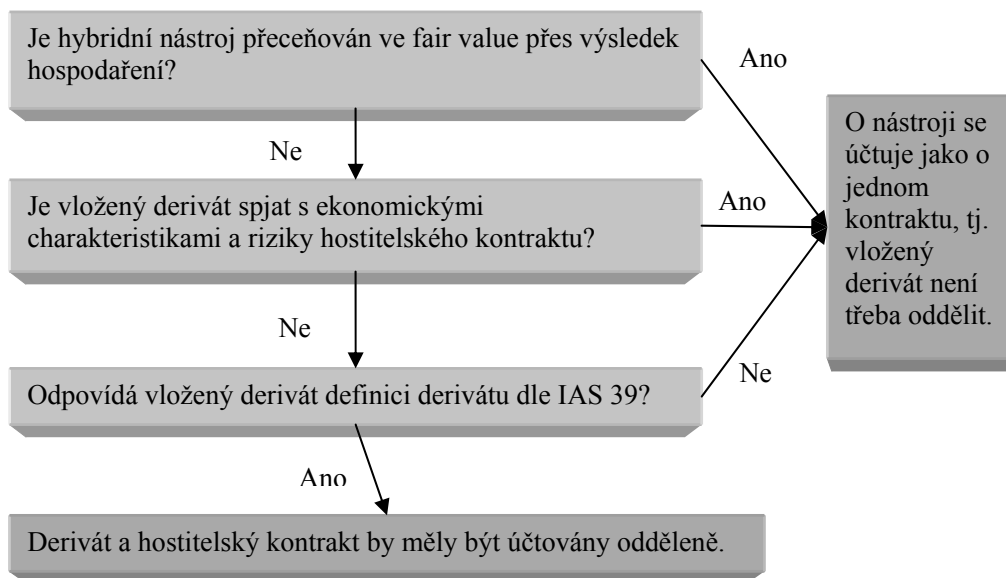
Deriváty, které jsou spojeny s hostitelským kontraktem, vložené deriváty, se řídí speciálními pravidly pro účtování. Za splnění určitých podmínek se vložené deriváty

---

⁷Přesuny z a do kategorií FVTPL a LR jsou zakázány. Jediné přesuny, které IAS 39 povoluje jsou přesuny mezi kategoriemi HTM a AFS.

oddělují od hostitelských kontraktů a účtuje se o nich jako o samostatných derivátech (samotný hostitelský kontrakt se pak řídí standardem, kterým by se řídil, pokud by neobsahoval vložený derivát). Tyto podmínky jsou vyobrazeny na obrázku 3.3.

Obrázek 3.3: Podmínky pro oddělení vložených derivátů od hostitelského kontraktu

3.4.3 Snížení hodnoty

Snížení hodnoty je povoleno u finančních aktiv nebo skupiny finančních aktiv a to za podmínky, že existuje objektivní důkaz jako důsledek jedné nebo více událostí stanuvších se až po počátečním vykazání aktiva. Podle IAS 39 jsou objektivním důvodem následující situace:

- podstatná finanční tíseň emitenta finančního nástroje nebo dlužníka;
- porušení smlouvy, vyplývající z nezaplacení úroků a splátek jistiny;
- poskytnutí určité úlevy dlužníkovi z důvodů, které plynou z jeho finanční tísně;
- je velmi pravděpodobné, že dlužník vyhlásí bankrot nebo reorganizaci;
- pozorovatelné skutečnosti naznačují pokles odhadovaných budoucích peněžních toků oproti původnímu odhadu.

V každý den účetní závěrky je podnik povinen zhodnotit, zda existuje objektivní důkaz pro snížení hodnoty. Velikost ztráty je měřena rozdílem mezi účetní hodnotou aktiva a současnou hodnotou budoucích očekávaných peněžních toků diskontovanou původní efektivní úrokovou mírou. Pokud se v následujícím období následkem nějaké události sníží původně vykázaná ztráta, snížení hodnoty zaúčtované do výsledku hospodaření se zruší (platí pouze pro kategorie investic držených do splatnosti a půjček a pohledávek).

3.4.4 Odúčtování

Finanční aktivum může být odúčtováno jedině tehdy, když smluvní právo k obdržení peněžních toků z aktiva vyprší nebo když je aktivum převedeno a převod je kvalifikován pro odúčtování, přičemž není možno převést jen část aktiva. Test kvalifikace pro odúčtování je kombinací testu rizik a odměn a testu kontroly. Test rizik a odměn je koncipován tak, aby se zjistilo, zda při převodu podnik přestává být vystaven riziku plynoucímu z vlastnictví aktiva a zda nadále profituje z výhod, které vlastnictví přináší. Test kontroly pak zjišťuje, kdo je po převodu vlastníkem aktiva. Kombinace testu rizik a odměn a kontroly je neobvyklá, protože v sobě spojuje dvě odlišná účetní pojetí a tak může způsobit zmatek v aplikaci⁸. IFRS proto stanovuje přesný postup aplikace obou testů. Nejdříve se použije test rizik a odměn a následně až test kontroly.

Finanční závazek může být odúčtován, je-li závazek vyrovnán (hotovostí, jiným finančním aktivem nebo jiným zbožím), zrušen v souladu se zákonem nebo vypršen.

3.5 Zajištění

Podniky používají zajištění, aby se chránily proti rizikům vyplývajících ze změn cen a uzamkly se na stávající ceně nebo na ceně, která je očekávána někdy v budoucnu. Ale proč by podniky měly i účtovat o zajištění? Účtování o zajištění podnikům poskytuje možnost, jak odstranit odchylky ve výsledovce způsobené vykazováním položek na různé bázi (např. zajišťované položky zachycené v pořizovací ceně a zajišťovací deriváty ve fair value)⁹. Možnými riziky, proti kterým se podniky zajišťují, jsou měnové, úrokové a cenové riziko.

---

⁸Deloitte [15]

⁹Teets, Uhl [55]

V závislosti na tom, jaké riziko chce podnik zajišťovat, se typy zajišťovacího účetnictví rozlišují na:

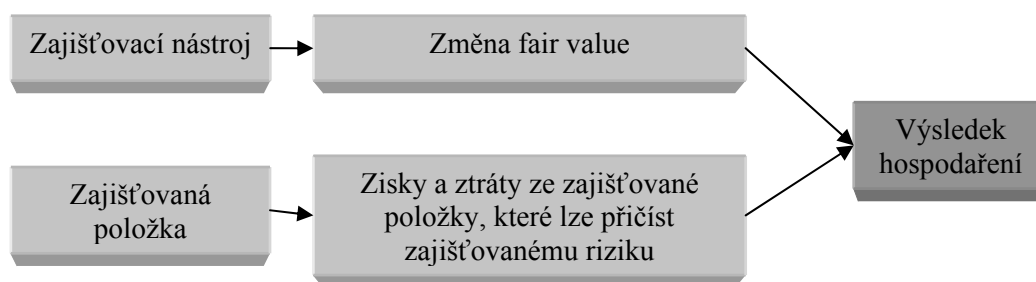
- zajištění fair value;
- zajištění peněžních toků;
- zajištění čisté investice v zahraničním podniku;
- macro hedging.

Speciálním typem zajištění je macro hedging. Pomocí něj je možné zajišťovat celé portfolio (např. portfolio úvěrových smluv) proti změnám úrokových měr.

Jednotlivé typy zajištění společně s macro hedging, formálními požadavky na zajišťovací účetnictví a podmínkami pro ukončení zajišťovacího vztahu jsou rozebrány dále v textu. Pro všechny typy zajištění platí, že pokud chce podnik použít zajišťovací účetnictví, musí být zajišťovací vztah efektivní.

3.5.1 Zajištění fair value

Zajištění fair value je zajištění rizika změn fair value finančního aktiva nebo finančního závazku nebo zatím nevykázaného závazku koupit nebo prodat aktivum za pevnou cenu nebo jejich částí, které může ovlivnit výsledek hospodaření. Zisk nebo ztráta ze změny fair value zajišťovacího nástroje jsou ihned promítnuty do výsledku hospodaření. Zároveň změna hodnoty zajišťovaného aktiva je upravena o zisk nebo ztrátu s ohledem na zajišťované riziko a je také promítnuta do výsledku hospodaření (platí i v případě investic držených do splatnosti, které se přeceňují do vlastního kapitálu). Postup účtování o přecenění je graficky znázorněn na obrázku 3.4.

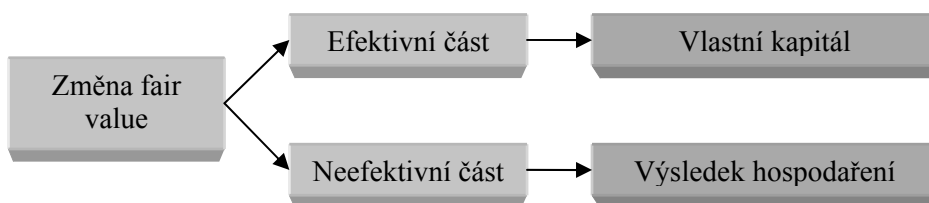
Obrázek 3.4: Účtování zisků a ztrát ze zajištění fair value

V případě nevykázaného závazku podniku, který je určen jako zajišťovaná položka, jsou následné kumulativní změny ve fair value zapříčiněné zajišťovaným

rizikem vykázány jako aktivum nebo závazek se souvisejícím ziskem nebo ztrátou vykazanými ve výsledku hospodaření.

3.5.2 Zajištění peněžních toků

Zajištění peněžních toků je zajištěním rizika proměnlivosti peněžních toků, které pramení z určitého rizika spojeného s finančním aktivem nebo finančním závazkem nebo vysoce pravděpodobnou očekávanou transakcí a které může ovlivnit výsledek hospodaření. Efektivní část změn ve fair value zajišťovacího nástroje je zachycena v rezervě ve vlastním kapitálu zatímco ta neefektivní je promítnuta do výsledku hospodaření. Pro zajištění peněžních toků očekávaných transakcí platí, že přečtení zajišťované transakce se do účetních výkazů promítne pouze ve výši efektivní změny fair value zajišťovací položky. Pokud tedy podnik nedozajistí peněžní toky, tj. kumulativní změna hodnoty zajišťovacího nástroje pro dané riziko je menší než kumulativní změna hodnoty zajišťovaného nástroje, rozdíl se nepromítne do výsledku hospodaření jako u zajištění fair value¹⁰. Úhrnná výše změn za celé období držení zajišťovacího nástroje se promítne do výsledku hospodaření až tehdy, když samotný zajišťovací nástroj ovlivní výsledek hospodaření. Na obrázku 3.5 je ukázáno účtování změn hodnoty zajišťovacího nástroje.

Obrázek 3.5: Účtování zisků a ztrát ze zajištění peněžních toků

Speciálním případem je účtování o reklasifikaci úhrnných změn ve vlastním kapitálu pro předpokládané transakce. Jestliže předpokládaná transakce vyústí ve vykázání *finančního aktiva* nebo *finančního závazku*, jakýkoliv zisk nebo ztráta zajišťovacího nástroje, která byla zaúčtována do vlastního kapitálu, je reklasifikována do výsledku hospodaření v periodě, kdy finanční aktivum nebo závazek bude mít dopad na výsledek hospodaření. Pokud předpokládaná transakce končí vykázáním *nefinanční položky*, podnik má na výběr dvě možnosti účtování. První je totožná jako v případě vykázání finančního aktiva nebo závazku. Zisk nebo ztráta zajišťovacího

¹⁰za předpokladu, že rozdíl není tak velký, že by bylo nutné popřít efektivnost zajištění

nástroje je reklasifikována do výsledku hospodaření v době, kdy je nefinanční aktivum získáno nebo v době, kdy aktivum bude mít dopad na výsledek hospodaření¹¹. Druhá možnost se nazývá basis adjustment a nejde o nic jiného než úpravu vstupní účetní hodnoty nefinanční položky o kumulativní změnu hodnoty zajišťovacího nástroje zachycenou ve vlastním kapitálu. Veškeré další předpokládané transakce, které vyústí ve vykázání nefinančního aktiva, musí být účtovány stejnou metodou jakou si podnik zvolil pro první takový účetní případ.

3.5.3 Zajištění čisté investice v zahraničním podniku

Čistá investice v zahraničním podniku je v IAS 21 definována jako podíl podniku na čistých aktivech zahraniční operace. Pojem zahraniční operace se rozumí přidružený podnik, společný podnik, pobočka nebo dceřiný podnik. Zajištění čistých aktiv zahraniční operace je povoleno pouze pro konsolidované účetní výkazy.

O zajištění čisté investice se účtuje obdobně jako v případě zajištění peněžních toků. Efektivní část zisku nebo ztráty zajišťovacího nástroje se promítne do vlastního kapitálu a je promítnuta do výsledku hospodaření v době, kdy zajišťované aktivum ovlivní výsledek hospodaření. Neefektivní část zisku nebo ztráty zajišťovacího nástroje je vykázána ve výsledku hospodaření.

3.5.4 Macro hedging

Macro hedging znamená zajištění portfolia položek jako např. portfolia půjček spíše než zajištění jednotlivých položek portfolia. V některých případech se jedná o zajištění čisté hodnoty, tj. hodnoty aktiv portfolia bez hodnoty závazků portfolia¹².

Macro hedging ve formě, v jaké je povolen mezinárodním standardem, funguje následujícím způsobem. Nejdříve podnik určí portfolio položek, u nichž chce zajistit riziko úrokových měr. Portfolio může obsahovat jak aktiva tak i pasiva. Podnik pak rozloží portfolio do časových období v závislosti na očekávaných datech přecenění. Poměrná část hodnoty portfolia odpovídající časovým obdobím je pak určena jako zajišťovaná položka. Pro všechny položky v portfoliu platí, že se jejich fair value musí měnit v závislosti na změně úrokových měr a musí splňovat podmínky pro kvalifikaci pro fair value zajištění. Dále podnik určí, jakou část rizika úrokových

¹¹Pro odepisovatelná nefinanční aktiva jsou zisky/ztráty reklasifikovány rovnoměrně po dobu odepisování.

¹²Jensen [26]

měr zajišťuje, a odpovídající zajišťovací nástroj. Změny ve fair value zajišťované položky příslušející zajišťovanému riziku jsou promítnuty do výsledku hospodaření a do rozvahy k příslušným aktivům nebo pasívům (ale nejedná se o basis adjustment). Změna ve fair value zajišťovacího nástroje je zobrazena ve výsledku hospodaření.

Aby mohlo být účtováno o zajištění, musí být splněny podmínky stanovené v IAS 39. Tyto podmínky jsou:

- formální dokumentace sestavená na počátku zajištění;
- zajištění musí být předpokládáno jako efektivní na svém počátku i následně v jeho průběhu;
- efektivnost zajištění musí být spolehlivě určována v průběhu trvání zajištění.

Podnik musí ukončit zajištění:

- když je zajišťovací nástroj splatný, nebo dojde k jeho prodání nebo uplatnění;
- pokud zajištění nespĺňuje kritéria pro aplikaci zajišťovacího účetnictví;
- v případě zajištění peněžních toků předpokládané transakce, která již není vysoce pravděpodobná; nebo
- pokud se podnik rozhodne skončit zajišťovací účetnictví.

Kapitola 4

Rozdíly mezi IFRS a US GAAP

V minulé kapitole byly probrány definice důležité pro analýzu rozdílů mezi oběma standardy a také základní principy účtování, oboje podle mezinárodního standardu. V této kapitole budou nejdříve zmíněny rozdíly v oblasti působnosti mezinárodního a amerického standardu, dále pak rozdíly v definicích a následně budou rozebrány i rozdíly v samotném účtování a možnostech zajišťování.

V této a v dalších kapitolách bude používán pojem „americký standard“ pro všechny americké standardy vztahující se k účtování derivátů a zajištění (tj. SFAS 133, SFAS 138, SFAS 149 a SFAS 155) a pojem „mezinárodní standard“ pro standard IAS 39.

Vzhledem k tomu, že se mezinárodní standard nezabývá pouze deriváty a zajištěním, ale tato práce se omezuje právě jen na tyto části, jsou i rozdíly v obou standardech rozebírány hlavně u těchto částí¹. Podkapitola Oblast působnosti standardů, Účtování a Zajištění jsou pojaty celkově, zabývají se všemi součástmi standardů, které mají cokoliv společného s deriváty (včetně vložených derivátů) a zajištěním (tj. zajišťovanou i zajišťovací položkou). Podkapitoly Definice a Ocenění jsou zaměřeny jen na deriváty (včetně vložených derivátů) a zajištění v podobě zajišťovací položky. Důvodem k tomuto omezení je fakt, že uvedení všech rozdílů v zajišťované položce by znamenalo komparaci celého IAS 39, jak je shrnutý v předchozí kapitole, se všemi standardy US GAAP, které odpovídají rozsahu IAS 39. Taková analýza by

---

¹Rozdíly k ostatním částem IAS 39, které se netýkají derivátů nebo zajištění, je možné najít v několika publikacích firem z Velké čtyřky. Společnost Deloitte vydala porovnání rozdílů s názvem IFRSs and US GAAP a PricewaterhouseCoopers vydalo srovnání s názvem Similarities and Differences.

byla příliš rozsáhlá.

4.1 Oblast působnosti standardů

Oblast působnosti mezinárodního a amerického standardu se liší jen velmi málo a to zejména v maličkostech. Ale i tyto maličkosti mohou znamenat velké rozdíly v účetních výkazech, pokud podnik využívá dané finanční nástroje ve velké míře. Například se může jednat o banky, pro které přísliby úvěru znamenají velkou část jejich ekonomické aktivity a tedy i drobné odlišnosti v regulaci jejich účtování znamenají významné rozdíly v účetních výkazech sestavených podle obou standardů. Velikost rozdílů je dána mírou používání a objemem.

Rozdíly v působnosti jsou dvojího typu. První rozdíl se nachází v tom, co je možné považovat za finanční nástroj. Druhým, podstatnějším, rozdílem pro tuto práci je, co je možné považovat za derivát. V případě, že se smlouva v jednom standardu neklasifikuje jako derivát a v druhém ano, liší se i způsob účtování. Obvykle je taková smlouva podle obou standardů vykazována ve fair value a tedy ve vykazované hodnotě aktiv a pasiv není rozdíl (jak derivát tak i nederivát je vykazován ve fair value). Ale takové smlouvy, které se v jednom standardu řídí pravidly pro účtování derivátů a v druhém jinými pravidly, nemohou sloužit jako zajišťovací nebo zajišťované (pouze pro americký standard), což může způsobovat velké rozdíly ve finančních výkazech.

Následující výčet rozdílů je zaměřen na identifikaci smluv, které jsou v jednom standardu zařazeny do kategorie derivátů a vztahují se na ně pravidla pro účtování derivátů a možnosti zajištění takovými smlouvami, zatímco v druhém standardu nejsou považovány za derivát, jejich účtování se řídí jinými pravidly a hlavně není možno jimi zajišťovat.

Oba standardy nahlíží odlišně na následující položky:

- **Smlouvy, které nejsou obchodované na burze**

Z působnosti standardu SFAS 133 jsou vyloučeny takové smlouvy, které nejsou obchodované na burze a jejichž podkladové aktivum je:

- klimatická, geologická nebo jiná fyzická proměnná;
- cena buď nefinančního aktiva jedné ze stran smlouvy, pokud toto aktivum není pohotově převoditelné na hotovost, nebo nefinančního závazku

- jedné ze stran smlouvy za podmínky, že závazek nevyžaduje doručení takového aktiva, které je možné pohotově převést na hotovost; nebo
- určitý objem tržeb z prodejů nebo služeb jedné ze stran smlouvy².

Všechny výše zmíněné smlouvy spadají do pole působnosti mezinárodního standardu, protože splňují definici derivátu a nejsou žádným jiným ustanovením vyloučeny³.

První bod může být ilustrován deriváty počasí, jejichž obliba stále stoupá. Tyto deriváty nejsou obchodované na burze, jejich podkladovým aktivem je počasí – tedy klimatická proměnná a tudíž jsou podle amerického standardu zahrnuty do kategorie fair value přeceňované výsledkově a není možné je použít k zajištění. To samé platí i pro vložené deriváty počasí, které se mohou vyskytovat ve smlouvách (konkrétním příkladem jsou energetické smlouvy). Narozdíl od amerického standardu tak mohou být deriváty počasí nebo vložené deriváty počasí použity jako zajišťovací nástroj proti nepřízni počasí.

• Normální nákupy a prodeje

Jak americký tak i mezinárodní standard nezahrnují do kategorie derivátů tzv. normální nákupy a prodeje⁴. Normálními nákupy a prodeji se rozumí smlouvy na koupi nebo prodej nefinančních položek, které jsou podnikem drženy za účelem dodání nefinanční položky v množství odpovídajícím obvyklé potřebě podniku. Americký standard navíc vylučuje z rozsahu normálních nákupů a prodejů smlouvy, v nichž se cena odvíjí od podkladového aktiva, které není zřetelně a úzce spjata s aktivem prodávaným nebo kupovaným⁵. Takové smlouvy jsou tedy podle amerického standardu zařazeny do kategorie derivátů, ale podle mezinárodního standardu deriváty nejsou.

• Finanční záruky

Klasické finanční záruky, které odškodňují zaručenou společnost za ztrátu

---

²§ 10 odst. (e) SFAS 133

³Pro smlouvy uvedené v písmenu (a) je nutno posoudit, zda nespádají do pole působnosti standardu IFRS 4 – Pojistné smlouvy (§ AG1 IAS 39).

⁴Americký standard nazývá tyto smlouvy „normal purchases and normal sales“, zatímco mezinárodní standard těmto smlouvám žádný název nedává.

⁵Vyloučení normálních nákupů a prodejů je v IAS 39 uvedeno v § 5, v americkém standardu je poslední znění v § 10 odst. (b) SFAS 149 a § 58 odst. (c) Implementation Guidance.

způsobenou platební neschopností jejího dlužníka, jsou mimo oblast působnosti obou standardů. Ale pokud finanční záruka poskytuje platby na základě pohybu nějakého podkladového aktiva, tato smlouva se považuje za derivát. V tom se oba standardy plně shodují⁶. Ovšem podle mezinárodního standardu může být derivátem jen taková smlouva, jejíž *nefinanční* podkladové aktivum není specifické pro stranu smlouvy (podrobnosti o pojmu „specifický pro stranu smlouvy“ jsou uvedeny dále v části 4.2.1).

● Přísliby úvěru

Americký standard vylučuje ze své působnosti přísliby hypotečních úvěrů držených jako investice, dále přísliby jiných než hypotečních úvěrů a také všechny přísliby úvěru, o nichž účtuje jejich držitel (tedy potenciální vypůjčovatel). Mezinárodní standard ze své působnosti vylučuje pouze ty přísliby úvěru, které není možné čistě vyrovnat. Přísliby úvěru jsou tedy jednou z položek oblasti působnosti, kde se standardy odlišují více⁷. Shrnutí všech rozdílů je uvedeno dále:

- *Přísliby hypotečního úvěru drženého jako investice*

Americký standard se nevztahuje na přísliby hypotečních úvěrů, které chce podnik držet jako investici⁸. Tyto přísliby patří do působnosti IAS 39, pokud je možné je čistě vyrovnat.

- *Přísliby jiných než hypotečních úvěrů*

Přísliby jiných než hypotečních úvěrů nespádají do pole působnosti amerického standardu SFAS 133. Podobně jako u příslibů hypotečních úvěrů spadají i tyto přísliby do oblasti derivátů v mezinárodním standardu, pokud je možné je čistě vyrovnat.

- *Přísliby úvěru vyrovnané aktivy*

Mezinárodní standard dále do svého působení zahrnuje takové přísliby úvěru (celou třídu příslibů s podobnými znaky), které jsou vyrovnány aktivy a podnik (půjčovatel) obvykle tato aktiva prodává v krátké době po jejich vzniku. Americký standard přísliby úvěru nerozděluje podle druhu

⁶IAS 39 § 3 a SFAS 133 § 10 odst. (d)

⁷IAS 39 § 2 odst. (h), § 4 a BC15 – BC20. SFAS 149 § 6, § 10 odst. (i) a A26 – A33.

⁸Co je rozuměno frází „hypoteční úvěr držený jako investice“ je možné najít v § 21 a § 25 SFAS 65.

vyrovnání, rozdělení příslibů podle jejich účetního pojetí je uvedeno na začátku tohoto oddílu.

- *Potenciální vypůjčovatel*

SFAS 133 se také nevztahuje na přísliby úvěru, o kterých účtuje potenciální vypůjčovatel. IAS 39 nepohlíží na přísliby úvěru zvlášť ze strany vypůjčovatele a zvlášť ze strany půjčovatele. Pro oba platí ta samá pravidla, kdy se účtování o příslibu úvěru řídí IAS 39 a kdy spadá do pole působnosti jiných standardů IFRS.

- *Přísliby úvěru s možností čistého vyrovnání*

Mezinárodní standard ze své působnosti vyjímá takové přísliby úvěru, které nemohou být čistě vyrovnány hotovostí nebo jiným finančním nástrojem. Americký standard v tomto případě definuje přísliby úvěru spadající do jeho působnosti poněkud odlišně, nezávisle na možnosti čistého vyrovnání. Konkrétní rozdělení je uvedeno na začátku tohoto oddílu.

- *Povinné účtování o všech příslibech úvěru stejné třídy podle IAS 39*

Mezinárodní standard ukládá podnikům, které obvykle prodávají aktiva vzešlá z příslibů úvěru, povinnost účtovat o takových (a celé třídě jim podobných příslibů) podle IAS 39 i kdyby nespĺňovaly požadavek čistého vyrovnání.

- *Výše úrokové míry*

Posledním rozdílem je jakýkoliv příslib úvěru za nižší než tržní úrokovou míru. Takový příslib se podle mezinárodního standardu musí prvotně vykázat ve fair value a následně vykazovat ve vyšší ze dvou následujících hodnot: buď ve výši určené podle IAS 37: Rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva nebo v účetní hodnotě ponížené o případnou amortizaci vykázanou podle IAS 18: Výnosy. V obojím případě se však takový příslib řídí dalšími ustanoveními IAS 39. Americký standard nerozlišuje přísliby úvěru za tržní, nižší než tržní nebo vyšší než tržní úrokovou míru. Pro určení, zda se příslib řídí SFAS 133 a jeho dodatky, platí pouze základní rozdělení uvedené na začátku tohoto oddílu.

4.2 Definice

Rozdíly v definicích mezi americkým a mezinárodním standardem nejsou podobně jako u oblasti působnosti nijak zásadní až na jednu výjimku, jíž je samotná definice derivátu. Americký standard vyžaduje, aby byla možnost smlouvu čistě vyrovnat, aby mohla být považována za derivát. I samotná definice čistého vyrovnání je v obou standardech odlišná. Posledním rozdílem je definice závazného příslibu. Detaily k jednotlivým rozdílům jsou rozebrány níže.

4.2.1 Definice derivátu

Mezinárodní standard definuje derivát jako takový nástroj, jehož hodnota je závislá na podkladovém aktivu, vyžaduje malou nebo žádnou investici a vyrovnání nástroje se uskuteční k budoucímu datu. Americký standard definuje derivát trochu odlišně. Definici splní takový nástroj, který má jedno nebo více podkladových aktiv nebo pomyslných hodnot, vyžaduje na počátku malou nebo žádnou investici a existuje možnost ho čistě vyrovnat⁹. Jak je zřejmé z uvedených definic, americký standard nepožaduje vyrovnání nástroje k budoucímu datu a narozdíl od mezinárodního standardu vyžaduje možnost čistého vyrovnání.

Podkladové aktivum je v obou standardech odlišně formulováno, ale ve svém důsledku definice znamenají totéž až na případ, kdy je podkladovým aktivem *nefinanční aktivum*. U nefinančního podkladového aktiva mezinárodní standard požaduje, aby nebylo specifické pro jakoukoliv stranu smlouvy¹⁰. Nefinanční proměnná se považuje za specifickou pro stranu smlouvy, pokud změna fair value nezohledňuje pouze změny v tržních cenách, ale i podmínky specifického aktiva nebo závazku, jež strana smlouvy vlastní. Příkladem specifického podkladového aktiva může být například výskyt zemětřesení, které zničí továrnu vlastněnou podnikem. Naopak výskyt zemětřesení v celém regionu, kde továrna stojí, již není považován za specifický pro stranu smlouvy. Americký standard bude smlouvu, jejíž podkladové aktivum je nefinanční aktivum specifické pro stranu smlouvy, považovat za derivát, splní-li i ostatní části definice derivátu.

IFRS jen obecně zmiňuje, že se IAS 39 vztahuje na takové koupě a prodeje nefinančních položek, které je možné čistě vyrovnat. Tudiž mezinárodní standard nevyžaduje u všech derivátů schopnost čistě je vyrovnat. Z požadavku čistého

---

⁹§ 6 SFAS 133, § 9 IAS 39

¹⁰§ AG12A IAS 39

vyrovnání ve SFAS 133 vyplývá, že některé deriváty jako opce nebo forwardy na nekótované kapitálové nástroje splňují definici derivátu podle IAS 39, ale nepatří do derivátů podle amerického standardu.

4.2.2 Definice čistého vyrovnání

Samotná definice čistého vyrovnání je v obou standardech téměř totožná. Mezinárodní standard navíc považuje za čisté vyrovnání i situaci, kdy ve smlouvě není výslovně zmíněna možnost čistého vyrovnání, ale podnik obvykle čistě vyrovnává podobné smlouvy.

4.2.3 Definice závazného příslibu

Mezinárodní standard definuje závazný příslib jako zavazující dohodu o směně určeného množství aktiv za určenou cenu v určitý budoucí den nebo dny. Americký standard k tomu dodává ještě další kritéria. Dohoda musí být zavazující pro obě smluvní strany a musí obsahovat dostatečně velké překážky pro její nedodržení, které učiní dodržení dohody pravděpodobným. Tato malá odlišnost může způsobit, že za určitých podmínek bude transakce splňovat definici závazného příslibu podniku podle IAS 39 a podle SFAS 133 ji splňovat nebude. Jelikož se ale jedná o předpokládaný obchod, bude splněna definice očekávané transakce v obou standardech. To znamená, že pokud nebude závazný příslib obsahovat dostatečně velké překážky pro jeho nedodržení, bude se o něm podle IAS 39 účtovat jako o závazném příslibu a může být zajišťován proti riziku změn peněžních toků s efektivní částí zajištění zachycenou ve vlastním jmění a podle amerického standardu se o něm bude účtovat jako o očekávané transakci a může být účtováno o zajištění fair value s efektivní částí zajištění ve výsledku hospodaření¹¹.

4.3 Ocenění

V rozsahu této práce se do rozdílů v ocenění zahrnují pouze rozdílly v ocenění derivátů a vložených derivátů. Rozdílné požadavky na ocenění finančních aktiv (FTVPL, HTM, AFS a LR) a finančních závazků nejsou uvedeny.

---

¹¹Carter [4]

4.3.1 Deriváty

Americký standard vyžaduje ocenění všech derivátů ve fair value a to buď kótovanou fair value nebo jejím kvalifikovaným odhadem¹². Podle mezinárodního standardu se mají deriváty primárně ocenit ve fair value, ale s výjimkou situace, kdy je derivát spojen s a má být vyrovnán nekótovanými kapitálovými nástroji, jejichž hodnota má být určována náklady na pořízení¹³. Výklad standardu poté upřesňuje, kdy je možné brát odhad fair value nekótovaných kapitálových nástrojů za spolehlivě určitelnou: „Fair value nekótovaných kapitálových nástrojů je spolehlivě určitelná, pokud (a) rozptyl rozmezí rozumných odhadů fair value není signifikantní nebo (b) pravděpodobnost rozdílných odhadů v rámci rozmezí může být rozumně zhodnocena a použita při odhadu fair value.“¹⁴ V případě, že fair value nelze spolehlivě určit, je nutné používat náklady na pořízení.

Mezinárodní standard rozlišuje mezi bid a ask cenou pro měření fair value kótovaných derivátů. Pro již vykázaná aktiva nebo závazky, které podnik teprve vydá, je relevantní bid cena. Naopak pro aktiva, které podnik teprve získá, nebo závazky již vykázané se má použít ask cena¹⁵. Americký standard určení fair value takto do detailu neřeší. Za fair value bere kótovanou cenu na nejvíce aktivním trhu.

4.3.2 Vložené deriváty

Ocenění vložených derivátů upravují oba standardy téměř totožně. Vložený derivát se primárně ocení ve fair value a pokud tu není možno určit, ocení se celý hybridní nástroj ve fair value.

Oba standardy již nyní obsahují fair value option¹⁶, ale její formulace je trochu odlišná. Zatímco americký standard povoluje jakýkoliv hybridní nástroj měřit ve fair value a přeceňovat výsledkově, mezinárodní standard omezuje možnost měřit ve fair value jen na ty hybridní nástroje, kde vložený derivát *významně* neovlivňuje peněžní toky hostitelské smlouvy¹⁷. Pojem *významně* již není ve standardu blíže specifikován, tedy závisí na podniku, jak si jeho význam vyloží a odůvodní.

Mezinárodní standard k tomu ještě přidává alternativu, jak zjistit fair value vloženého derivátu, pokud není objektivně měřitelná. Fair value vloženého derivátu je

---

¹²§ 20 a § 21 SFAS 107

¹³§ 46 odst. (c) IAS 39

¹⁴§ AG80 a § AG81 IAS 39

¹⁵§ AG71 IAS 39

¹⁶V rámci mezinárodního standardu přidáno pro všechny finanční nástroje v srpnu 2005 a v americkém standardu doplněno v roce 2006 novelou SFAS 155 a v roce 2007 novelou SFAS 159.

¹⁷§ 11A IAS 39 a § 16 ve znění dodatku SFAS 155

možno stanovit jako rozdíl mezi fair value hybridního nástroje a fair value hostitelského nástroje. Pokud ovšem fair value vloženého derivátu není možno zjistit ani tímto způsobem, ocení se celý hybridní nástroj ve fair value a zařadí se do kategorie finančních aktiv FVTPL¹⁸.

4.4 Účtování

Mezi americkým a mezinárodním standardem existují jen dva rozdíly v požadavcích na účtování finančních nástrojů. Prvním je účtování vložených derivátů, kde se standardy odlišují ve více požadavcích, avšak zásadní rozdíly mezi nimi nejsou. Druhým rozdílem je účtování vypsané prodejní opce na vlastní akcie.

Do této části analýzy rozdílů mezi standardy spadají i rozdíly v účtování o přecenění, kde se jedná výlučně o rozdíl v používání metody basis adjustment, a jsou zde zahrnuty i rozdílné předpoklady pro odúčtování.

4.4.1 Vložený derivát

Oba standardy shodně požadují, aby byl vložený derivát oddělen od hostitelského nástroje a bylo o něm účtováno samostatně za předpokladu, že jsou splněny určité podmínky¹⁹. Tyto podmínky jsou téměř shodné pro oba standardy. Jediným rozdílem je požadavek amerického standardu, že počáteční investice celého hybridního nástroje nemá být chápána jako počáteční investice vloženého derivátu. Mezinárodní standard se této problematice věnuje jen okrajově v jednom ze zodpovězených příkladů o konvertibilním dluhopisu²⁰. Tam je uvedeno, že počáteční investice má být „rozdělena“ mezi hostitelský nástroj a vložený derivát v podobě konverzní opce. Jaký poměr pro rozdělení má podnik použít nebo čím se při jeho stanovení má řídit, není nijak blíže specifikováno, tedy spočívá to na uvážení podniku.

Další rozdíl plynoucí z podmínek oddělení a samostatného účtování vložených derivátů spočívá v požadavku, že vložený derivát sám o sobě musí splňovat definici derivátu. Ale definice derivátu je v obou standardech mírně odlišná (viz bod 4.2.1) a proto mohou vznikat další rozdíly.

Rozdílný postup je uplatňován pro více vložených derivátů v jednom hostitelském nástroji. IAS 39 v takovém případě rozlišuje, zda je některý z vložených

¹⁸Vložených derivátů se týkají § 10 - § 14 IAS 39.

¹⁹Podmínky, za kterých je nutné oddělit vložený derivát od hostitelského nástroje, jsou obsaženy v § 11 IAS 39 a v § 12 SFAS 133. Jejich znění v podobě IAS 39 je uvedeno v části 3.4.2.

²⁰C.3 Implementation Guidance IAS 39

derivátů klasifikován jako kapitálový nástroj nebo se vložené deriváty vztahují k jiným typům rizik. Poté je povoleno účtovat o každém vloženém derivátu samostatně. V ostatních případech se účtuje o všech vložených derivátech jako o jednom derivátovém nástroji²¹. V americkém standardu není výslovně uvedeno, jak má podnik v takovém případě postupovat, ale podle vyjádření FASB se více vložených derivátů v jednom hybridním nástroji považuje za jediný složený derivát²².

Pravidla pro vložené deriváty denominované v cizí měně jsou v obou standardech podobné. Oba standardy považují za zřetelně a blízce související takový hostitelský nástroj a vložený derivát denominovaný v cizí měně, kde hostitelský nástroj není finančním nástrojem a je denominovaný v zahraniční měně (i) jedné ze stran smlouvy, (ii) ve které se související zboží nebo služba prodává nebo (iii) v místní měně. Americký standard k tomu ještě přidává možnost denominovat kontrakt v měně některé ze stran smlouvy, která je použita místo místní měny v případě vysoce inflační ekonomiky²³. Mezinárodní standard však omezuje platnost těchto podmínek pro hostitelské kontrakty, jež jsou pojistnými smlouvami nebo nejsou finančními nástroji a jejichž vložené nástroje nejsou derivátovými nástroji s pákovým efektem a neobsahují znaky opce²⁴.

4.4.2 Vypsaná prodejní opce na vlastní akcie

Mezinárodní standard považuje vypsanou prodejní opci na vlastní akcie za finanční závazek. Opce je oceněna v současné hodnotě odkupní ceny a řídí se účtováním podle IAS 39²⁵. Naproti tomu americký standard rozlišuje dva možné postupy účtování vypsané prodejní opce na vlastní akcie. V obou případech je vypsaná opce klasifikována jako finanční závazek (a ne jako kapitálový nástroj²⁶) a dále se postup účtování rozlišuje podle toho, zda opce splňuje nebo nesplňuje definici derivátu uvedenou ve SFAS 133²⁷. Pokud ji splňuje, bude se o opci účtovat ve fair value se změnami promítnutými ve výsledku hospodaření (a opce může být určena k zajišťování, pokud splňuje podmínky pro účtování o zajištění), jinak se opce bude jako nederivát oceňovat ve fair value se změnami ve výsledku hospodaření.

---

²¹ § AG29 IAS 39

²² Vyjádření FASB je možné najít na stránkách FASB pod názvem Statement 133 Implementation Issue No. 15.

²³ § 15 SFAS 149

²⁴ § AG33 odst. (d) IAS 39

²⁵ § 23 IAS 32

²⁶ Klasifikací jako finanční závazek opce spadá do působnosti SFAS 133, protože není splněna podmínka pro její vyloučení v § 11 odst. a).

²⁷ § A10 SFAS 150, ocenění opce nespádající do působnosti SFAS 133 určuje § 23 a § 24 SFAS 150

4.4.3 Účtování o přecenění zajišťovacího vztahu

U fair value oba standardy vyžadují používání basis adjustment. Jak již bylo popsáno v kapitole 3, jde o způsob účtování, kdy zisky nebo ztráty z přecenění zajišťovacího nástroje upravují vstupní účetní hodnotu aktiva nebo závazku, který vyplývá ze zajišťovaného vztahu.

Zajištění peněžních toků se podle obou standardů účtuje trochu odlišně. Základní princip je společný, tj. efektivní zisky nebo ztráty ze zajišťovacího nástroje se účtují do vlastního kapitálu a neefektivní zisky nebo ztráty přímo do výsledku hospodaření. Standardy se ale liší v případě, kdy zajišťovací vztah vyústí ve vykázání aktiva nebo závazku. IAS 39 rozlišuje zajištění peněžních toků transakce vyústující ve finanční aktivum nebo finanční závazek nebo nefinanční aktivum či nefinanční závazek. U zajištění peněžních toků transakce vyústující ve *finanční aktivum* nebo *finanční závazek* je zisk nebo ztráta zajišťovacího nástroje, která byla vykázána ve vlastním kapitálu, ponechána ve vlastním kapitálu a reklasifikována do výsledku hospodaření v době, kdy toto aktivum nebo závazek ovlivňuje výsledek hospodaření. U zajištění peněžních toků transakce vyústující v *nefinanční aktivum* nebo *nefinanční závazek* je možnost aplikovat basis adjustment nebo stejnou metodu, jako u zajištění peněžních toků transakce končící vykázáním finančního aktiva nebo finančního závazku²⁸. Americký standard požaduje, aby jakýkoliv zisk nebo ztráta ze zajištění peněžních toků transakce vyústující v aktivum nebo závazek byl účtován do vlastního kapitálu a reklasifikován do výsledku hospodaření v době, kdy aktivum nebo závazek ovlivní výsledek hospodaření²⁹.

4.4.4 Odúčtování

Pokud již není očekávaná transakce pravděpodobná, musí být zajišťovací vztah ukončen. V takovém případě zůstávají veškeré zisky a ztráty ve vlastním jmění do doby, než-li očekávaná transakce ovlivní výsledek hospodaření neboli než se transakce uskuteční (snížení pravděpodobnosti transakce neznamená, že se transakce nakonec neuskuteční)³⁰. To platí stejně pro oba standardy. Podle amerického standardu je však nutné reklasifikovat do výsledku hospodaření i zisky a ztráty ve vlastním kapitálu z ukončeného zajištění peněžních toků očekávané transakce, pokud se nedá očekávat, že transakce proběhne v původním termínu nebo do dvou měsíců

²⁸K účtování zajištění peněžních toků se vztahují § 95-100 IAS 39. Konkrétně o možnosti použití basis adjustment pojednávají § 98 a § 99.

²⁹§ 30 a § 31 SFAS 133

³⁰§ 101 odst. (b) IAS 39 a § 32 SFAS 133

po původně předpokládaném datu uskutečnění³¹. Tento požadavek nutí podniky reklasifikovat ztráty z vlastního jmění do výsledku hospodaření, i když by mohlo být příjemnější je ponechat ve vlastním jmění a považovat transakci za uskutečnitelnou. IAS 39 žádnou podobnou ochranu proti manipulaci výsledku hospodaření nemá.

Pokud se neočekává, že se transakce uskuteční, oba standardy shodně nařizují reklasifikaci zisku nebo ztráty z vlastního jmění do výsledku hospodaření.

4.5 Zajištění

Poslední a nejdůležitější oblastí analýzy rozdílných předpisů pro účtování o derivátech a zajištění je oblast zajištění. Tato oblast je co do počtu rozdílů nejrozsáhlejší a nejkomplicovanější. Odlišnosti jsou většinou jen nepatrné, neexistují v ní žádné zásadní rozpory podobně jako v ostatních oblastech analýzy, avšak jak již bylo uvedeno dříve, v účetních výkazech i tyto malé rozdíly v předpisech mohou znamenat velké rozdíly v celkových sumách.

Tato část analýzy začíná rozdíly v požadavcích na efektivnost zajištění, následují rozdíly v zajišťované a zajišťovací položce a nakonec je ukončena rozdíly v typech zajištění.

4.5.1 Efektivnost zajištění

Mezinárodní standard umožňuje účtovat o zajištění, pokud zajištění kompenzuje zisky nebo ztráty ze zajišťované položky od 80% do 125% a to jak zpětně po celou dobu zajištění tak i do budoucna. Podle amerického standardu je povoleno účtovat o zajištění, jestliže je vysoce efektivní a je předpokládána vysoká efektivnost i v budoucnu. Samotný pojem „vysoká efektivnost“ není v americkém standardu nijak blíže popsán, konkrétní rozmezí závisí na schválené strategii podniku.

Zhodnocení efektivity zajištění má podle IAS 39 proběhnout nejméně v den účetní závěrky (ať roční nebo půlroční, čtvrtletní aj.). Americký standard je v tomto ohledu přísnější, požaduje zhodnocení efektivity minimálně jednou za tři měsíce³².

Pro oba standardy je společné, že si podnik sám určí strategii, podle které bude ověřovat efektivnost zajištění. Americký standard dále uvádí, že vhodnost

³¹ § 33 SFAS 138 ovšem uvádí výjimku, kdy není nutné zisky nebo ztráty reklasifikovat po uplynutí dvou měsíců od původního termínu uskutečnění transakce. Může se tak stát pouze ve vzácných případech, kdy existují polehčující okolnosti související s povahou předpokládané transakce a které podnik nemůže ovlivnit.

³² AG105 IAS 39, § 20 odst. (b) pro zajištění fair value a § 28 odst. (b) pro zajištění peněžních toků

metody pro ověření efektivnosti zajištění závisí na povaze zajišťovaného rizika a typu zajišťovacího nástroje. Dále pak požaduje, aby byly použity stejné metody ověření efektivnosti pro podobné typy zajištění³³. Evropský standard tyto otázky vůbec neřeší.

Americký standard navíc povoluje tzv. shortcut method, která umožňuje podniku předpokládat efektivnost zajištění. Tato metoda se vztahuje na zúročitelný finanční nástroj a zajištění v podobě úrokového swapu. Pokud jsou splněny určité podmínky při vzniku zajištění, podnik nemusí ověřovat efektivitu zajištění a může ji rovnou předpokládat. Základními podmínkami pro uplatnění shortcut method jsou:

- shoda pomyslné hodnoty swapu a jistiny zúročitelného aktiva nebo závazku;
- fair value swapu při jeho vzniku je nulová;
- způsob výpočtu plateb úrokového swapu je stejný pro každou platbu (tj. pevná úroková míra je shodná po celé trvání swapu a pohyblivá úroková míra je při každém přeceňování založena na totožném indexu a zahrnuje stejné nebo žádné úpravy velikosti úrokové míry jako ve všech ostatních přeceněních);
- zúročitelné aktivum nebo závazek není možno splatit předem.

Shortcut method může být použita jak pro zajištění fair value tak pro zajištění peněžních toků.

4.5.2 Zajišťovaná položka

Rozdíly mezi americkým a mezinárodním standardem vzhledem k zajišťované položce se týkají následujících tří oblastí:

- **Aktiva nebo závazky přeceňované ve fair value**

Zajišťovaným aktivem nebo závazkem podle amerického standardu nemůže být takové aktivum nebo závazek, které je přeceňováno se změnami fair value příslušející zajišťovanému riziku ve výsledku hospodaření³⁴. IAS 39 tuto oblast nijak neupravuje, tudíž zajištění aktiva nebo závazku přeceňovaného

---

³³§ 62 SFAS 133

³⁴Podle § 21 odst. (c) zajišťovanou položkou proti změnám ve fair value nemůže být aktivum nebo závazek a podle § 29 odst. (d) nemůže být zajišťovanou položkou předpokládaná transakce, která vyústí ve vykázání aktiva nebo závazku přeceňovaného ve fair value výsledkově. Výjimkou z tohoto zákazu je aktivum nebo závazek denominovaný v cizí měně. Taková položka může být podle § 36 zajišťována proti riziku směnných kurzů.

se změnami fair value příslušejícími zajišťovanému riziku ve výsledku hospodaření je možné.

- **Nefinanční položky**

Podle mezinárodního standardu mohou být nefinanční položky určeny jako zajišťovaná položka a to pro případ (a) rizika směnných kurzů a (b) pro všechna rizika, jelikož je obtížné oddělit a měřit části změn peněžních toků nebo fair value příslušející pouze danému riziku. Americký standard povoluje určení nefinanční položky jako zajišťované, ale pouze pro případ rizika změn fair value celé položky³⁵.

- **Transakce se spřízněnou stranou**

Mezinárodní standard obsahuje ustanovení, které zabraňuje podnikům určit nástroj (aktivum, závazek, závazný příslib podniku nebo předpokládanou transakci) zahrnující spřízněnou stranu (např. podnik ve skupině) jako zajišťovaný nástroj. Toto omezení platí pro konsolidované výkazy (a pro jednotlivé divize téhož podnikatelského subjektu), protože veškeré zisky a ztráty se v případě konsolidace eliminují. Pokud je však nástroj zahrnující spřízněnou stranu kompenzován nástrojem s jinou externí stranou (na základě jednotlivých smluv, ne na čisté bázi), může být určen jako zajišťovaný i pro konsolidované výkazy (nebo pro jednotlivé divize stejného podnikatelského subjektu). V případě, že podnik nesestavuje společně s protistranou zajišťovacího nástroje konsolidované výkazy (nebo se nejedná o interní derivát mezi jednotlivými divizemi), může být nástroj rovnou určen k zajištění³⁶. Výjimkou ze zákazu zajištění nástroje se spřízněnou stranou v rámci konsolidované skupiny je zajištění rizika směnných kurzů peněžní položky za podmínky, že je transakce denominovaná v měně odlišné od účetní měny podniku a zisky nebo ztráty pramenící z transakce ovlivní konsolidovaný výsledek hospodaření (tj. nebudou při konsolidaci plně eliminovány)³⁷.

Narozdíl od mezinárodního standardu je v americkém standardu povoleno zajišťovat peněžní toky jakékoliv *předpokládané transakce* v rámci podniku (ať se jedná o zajištění rizika směnných kurzů peněžní transakce, kterou povoluje zajišťovat i mezinárodní standard, nebo se jedná o jinou transakci)

---

³⁵§ 82 IAS 39 a § 21 odst. (e) SFAS 133

³⁶Implementation Guidance F.1.4 IAS 39

³⁷§ 80 IAS 39

proti riziku směnných kurzů a to za splnění následujících podmínek³⁸:

1. Podnik, který je vystaven riziku směnných kurzů, je stranou zajišťovacího nástroje (tzv. zajišťovací pobočka) nebo je jím jiný podnik ve skupině (tzv. vydávající pobočka), který používá stejnou účetní měnu jako podnik, jenž se chce zajistit.
2. Zajišťovaná transakce je denominována v jiné než účetní měně zajišťovaného podniku.
3. Veškeré zisky nebo ztráty pramenící ze zajišťovaného aktiva nebo závazku denominovaného v cizí měně musí být zajištěním eliminovány.
4. V případě, že zajišťovaná transakce je skupinou předpokládaných transakcí denominovaných v cizí měně, nemůžou být aktiva a závazky zahrnuté společně do jedné skupiny.

Za splnění podmínek 1. a 2. uvedených výše, je podle amerického standardu možné zajistit i nevykázaný závazný příslib podniku, vykázané aktivum nebo závazek, které zahrnují spřízněnou stranu³⁹.

Uvedené rozdíly nejsou jedinými rozdíly, které se vztahují k zajišťované položce. Některé rozdíly jsou uvedeny až v části 4.5.4, protože se vztahují přímo jen k jednotlivým typům zajištění a neplatí obecně pro všechny typy jako rozdíly uvedené v této části.

4.5.3 Zajišťovací položka

Narozdíl od zajišťované položky je více rozdílů mezi standardy vzhledem k zajišťovací položce. Rozdíly se týkají následujících šesti oblastí:

- **Část trvání derivátu**

Americký standard se nezmiňuje o tom, zda je zakázáno zajištění jen částí trvání derivátu. Mezinárodní standard toto striktně zakazuje⁴⁰.

- **Část derivátu**

Shodné pro oba standardy je to, že část derivátu nebo také část více derivátů může být určena jako zajišťovací nástroj⁴¹. IAS 39 navíc říká: „jeden

---

³⁸§ 40 SFAS 138

³⁹Nevykázaný závazný příslib podniku je řešen v § 37 a vykázaná aktiva a závazky v § 37A SFAS 138.

⁴⁰§ 75 IAS 39

⁴¹§ 18 SFAS 133, § 77 IAS 39

zajišťovací nástroj může být určen k zajištění více než jednoho typu rizika, jestliže (a) rizika zajištění mohou být jednoznačně určena; (b) efektivnost zajištění může být prokázána a (c) je možné zajistit konkrétní určení zajišťovacího nástroje a různých rizik⁴². Toto je v americkém standardu výslovně zakázáno⁴³.

- **Nederivátový finanční nástroj**

Mezinárodní standard umožňuje určit nederivátový finanční nástroj (např. vklad nebo půjčka v cizí měně) jako zajištění rizika směnných kurzů⁴⁴. Americký standard naproti tomu zakazuje zajišťovat nederivátovým finančním nástrojem mimo zajištění rizika směnných kurzů čisté zahraniční investice nebo fair value nevykázaného závazku podniku⁴⁵.

- **Transakce se spřízněnou stranou**

Mezinárodní standard nepovoluje určit nástroj, který zahrnuje spřízněnou stranu, jako zajišťovací nástroj. To se vztahuje pouze ke konsolidovaným výkazům, spřízněné strany mohou nástroj použít jako zajišťovací ve svých samostatných výkazech (podobně jako u zajišťované položky) nebo mohou vstoupit do externího zajišťovacího vztahu⁴⁶. Tím, že vydávající pobočka poskytnuté zajištění ještě zajistí s třetí nezávislou stranou, zisky nebo ztráty z takového zajištění se v rámci konsolidace neeliminují a zajištění má smysl i pro konsolidované výkazy. Jedinou výjimku ze zákazu zajištění derivátem se spřízněnou stranou tvoří zajištění rizika směnných kurzů peněžní položky, jak je již zmíněno v části 4.5.2.

Americký standard se chová velmi podobně - povoluje zajišťovat fair value nebo peněžní toky aktiva nebo závazku v cizí měně nebo čistou zahraniční investici derivátem se spřízněnou stranou. Pokud ale má být takové zajištění bráno jako zajištění i pro konsolidované výkazy, musí být kompenzováno ještě zajištěním s externí stranou na základě jednotlivých smluv⁴⁷. Pouze u zajištění peněžních toků předpokládané půjčky, prodeje nebo koupě, nebo nevykázaného závazného příslibu (vše denominované v zahraniční měně) je možné použít pro konsolidované výkazy zajištění s externí stranou na

---

⁴²§ 76 IAS 39

⁴³pro více informací odkazují na § 18 a § 21 odst. 1 (a) SFAS 133

⁴⁴§ 72 IAS 39

⁴⁵§ 37, § 40 a § 42 SFAS 138.

⁴⁶§ 73 IAS 39

⁴⁷§ 36 SFAS 138

čisté bázi⁴⁸. Takové zajištění pak musí splňovat několik podmínek uvedených v § 40B SFAS 138, zejména musí mít podobu derivátu a musí úplně nebo téměř úplně kompenzovat zisky nebo ztráty z agregovaných čistých zisků nebo ztrát vyvolaných interními deriváty. IAS 39 k zajištění s externí protistranou na čisté bázi v případě zajištění fair value i peněžních toků uvádí, že je možné, pokud se zisky a ztráty z interních derivátů při konsolidaci neeliminují⁴⁹.

Jak americký tak mezinárodní standard povolují zajišťovat derivátovým nástrojem se spřízněnou stranou všechna rizika⁵⁰, ale jen riziko směnných kurzů může být za určitých podmínek zajištěno i pro účely konsolidovaných výkazů.

- **Vypsaná opce**

Mezinárodní standard zakazuje použití vypsané opce jako zajišťovacího nástroje a to z toho důvodu, že možná ztráta pramenící z opce může být výrazně větší než zisk ze zajišťované položky. Jediným případem, kdy je povoleno zajištění vypsanou opcí, je kompenzace opce zakoupené. Naopak zakoupená opce může být určena k zajištění⁵¹. Americký standard povoluje použití vypsané opce jako nástroje k zajištění, avšak jen za splnění podmínky, že kombinace zajišťované položky a vypsané opce poskytuje alespoň takové zisky z příznivé změny fair value kombinovaného nástroje jako ztráty z nepříznivé změny ve fair value kombinovaného nástroje. Tento test je splněn, když všechny možné procentuelní změny podkladového aktiva přináší alespoň takové zisky jako ztráty, které by pramenily z nepříznivé procentuelní změny podkladového aktiva⁵².

- **Hybridní nástroj**

Americký standard nepovoluje určit hybridní nástroj jako zajišťovací, pokud není fair value vloženého derivátu měřitelná a celý hybridní nástroj se tak musí ocenit ve fair value a přeceňovat přes výsledek hospodaření⁵³. Mezinárodní standard se o možnosti zajišťovat hybridním nástrojem vykazovaným

---

⁴⁸§ 40A SFAS 138. Platí za splnění podmínek uvedených v § 40B SFAS 138. Podle § 40C se možnost zajištění na čisté bázi nevztahuje na vykázaná aktiva nebo závazky, nebo taková aktiva a závazky, které vzniknou z předpokládané transakce, která je zajišťována proti riziku peněžních toků.

⁴⁹Implementation Guidance F.1.5 IAS 39

⁵⁰§ 36 odůvodnění SFAS 138, v IAS 39 tato možnost vyplývá z § 73

⁵¹§ AG94 IAS 39

⁵²§ 20 odst. (c) SFAS 149 a § 28 odst. (c) SFAS 149

⁵³§ 16 SFAS 133

ve fair value a přeceňovaným přes výsledek hospodaření nezmiňuje. Ale protože takový nástroj nesplňuje definici derivátu a IAS 39 povoluje zajišťovat nederivátovým nástrojem pouze riziko směnných kurzů, dá se odvodit, že je možné jím zajišťovat právě jen riziko směnných kurzů⁵⁴.

Podobně jako v případě zajišťované položky i tyto rozdíly platí obecně pro všechny typy zajištění a nejsou úplným výčtem všech rozdílů. Rozdíly příslušející pouze k určitému typu zajištění jsou uvedeny až v části 4.5.4.

4.5.4 Typy zajištění

Oba standardy povolují de facto tři typy zajištění⁵⁵. Jsou jimi:

- zajištění fair value;
- zajištění peněžních toků;
- zajištění čisté zahraniční investice.

Jak americký tak mezinárodní standard rozumí pod jednotlivými typy zajištění totéž. V rámci jednotlivých typů zajištění existují jen malé rozdíly mezi oběma standardy a to jen v zajištění fair value a v zajištění peněžních toků.

Zajištění fair value

Možnosti poskytované standardy pro zajištění fair value jsou rozdílné v následujících bodech:

- **Riziko částí fair value**

Mezinárodní standard umožňuje zajistit rizika spojená jen s částí fair value (např. procentuelní část) u finančních aktiv a finančních závazků za předpokladu, že je možné měřit efektivnost takového zajištění. Americký standard výslovně říká, že finanční aktiva nebo závazky lze zajistit pouze proti riziku změn v celkové fair value celé zajišťované položky⁵⁶.

⁵⁴Úvaha vychází z definice derivátu v § 9 IAS 39 a z definice nástrojů vhodných k zajišťování v § 72 IAS 39.

⁵⁵Americký standard uvádí jako třetí typ zajištění rizika směnných kurzů a to dále rozděluje na zajištění fair value, peněžních toků a čisté zahraniční investice. Mezinárodní standard první dva jmenované typy zajištění zařazuje podle typu zajištění a ne podle typu rizika. Pro více informací odkazují na § 87 IAS 39 a § 36 SFAS 133.

⁵⁶§ 81 IAS 39 a § 21 odst. (f) SFAS 138

- **Investice držená do splatnosti**

Možnosti zajištění fair value investice držené do splatnosti tak, jak jsou uvedeny v mezinárodním a americkém standardu⁵⁷, shrnuje tabulka 4.1.

Možnost zajistit fair value investice držené do splatnosti	IFRS	US GAAP
Úrokové riziko	ne*	ne
Riziko předčasného splacení	ne*	ne**
Riziko směnných kurzů	ano	ano
Kreditní riziko	ano	ano

* Nepovoleno, protože zařazením do kategorie investic držených do splatnosti dává podnik najevo záměr držet aktiva do splatnosti nehlédě na změny fair value.

** Povoleno, pokud investice držená do splatnosti je cenným papírem a obsahuje opci, která umožňuje předčasné splacení. Potom je zajišťovaným rizikem riziko změn fair value opční součástí.

Tabulka 4.1: Možnost zajištění fair value investice držené do splatnosti

- **Riziko směnných kurzů finančních aktiv vhodných k prodeji**

Americký standard rozlišuje dva případy zajištění fair value finančních aktiv vhodných k prodeji proti riziku směnných kurzů. Prvním z nich je dluhový nástroj vhodný k prodeji. Pro něj platí stejné podmínky jako pro fair value zajištění ostatních aktiv. Ovšem pro kapitálový nástroj klasifikovaný jako vhodný k prodeji si americký standard klade další dvě podmínky, které je pro možnost zajištění fair value proti riziku směnných kurzů nutno splnit. Za prvé je nutné, aby kapitálový nástroj nebyl obchodován na burze, na které se obchoduje v měně podniku a za druhé dividendy nebo jiné peněžní toky z nástroje musí být denominovány ve stejné cizí měně, v jaké by byl denominovaný příjem z prodeje nástroje⁵⁸. Tyto dodatečné podmínky rozšiřují standardní požadavky amerického standardu na zajištění fair value a proto může dojít k situaci, kdy mezinárodní standard umožní daný kapitálový nástroj zajistit, ale americký to nepovolí.

⁵⁷ § 79 IAS 39 a § 21 odst. (d) SFAS 138

⁵⁸ § 38 SFAS 138

- **Právo na spravování půjčky a nefinanční závazek podniku s finančním prvkem**

IAS 39 zakazuje zajišťovat fair value části vykázaných práv na spravování půjčky nebo nefinančního závazku podniku s finančním prvkem zvláště proti úrokovému nebo kreditnímu riziku. Zdůvodňuje to tím, že tyto položky jsou nefinanční ve své podstatě⁵⁹. SFAS 133 ve znění pozdějšího dodatku SFAS 138 separátní zajištění proti zmíněným rizikům povoluje⁶⁰.

- **Závazný příslib**

Jak mezinárodní tak americký standard nepovolují zajišťovat závazný příslib získat jiný podnik. Avšak mezinárodní standard z tohoto zákazu vyjímá riziko směnných kurzů⁶¹.

Americký standard dále nepovoluje zajišťovat závazný příslib získat nebo prodat dceřinou společnost nebo minoritní podíl⁶². Mezinárodní standard tuto oblast nijak neupravuje a tudíž je zajištění takových položek povoleno.

- **Investice ekvivalenční metodou**

Investice ekvivalenční metodou nemůže být zajišťovaným aktivem ve fair value zajištění, protože ekvivalenční metoda zahrnuje do výsledku hospodaření podíl investora na zisku nebo ztrátě v investované společnosti a nezahrnuje fair value investice. To platí pro konsolidované finanční výkazy v rámci mezinárodního standardu, avšak pro separátní výkazy je možné investici zajistit, jestliže její fair value může být spolehlivě určena⁶³. Americký standard se ohledně investice ekvivalenční metodou odkazuje na APB Opinion no. 18. Všechny investice, které jsou podle něj účtovány, nemůžou být zajišťovaným aktivem ve fair value zajištění⁶⁴.

- **Macro hedging**

Mezinárodní standard povoluje macro hedging fair value proti úrokovému riziku a to ve formě zajištění peněžní hodnoty aktiv zvláště a zvláště peněžní

---

⁵⁹§ 82 a BC140 – BC143 IAS 39

⁶⁰§ 21 odst. 1 SFAS 138

⁶¹§ AG98 IAS 39, § 21 odst. (c) a § 37 SFAS 133

⁶²§ 21 odst. (c) SFAS 133

⁶³PricewaterhouseCoopers [57]

⁶⁴§ 21 odst. (c) SFAS 133

hodnoty závazků⁶⁵. Tímto standard povoluje zajišťovat hodnotu spíše než riziko. V případě velkých institucí (zejména finančních institucí) je tak možné zajistit portfolio aktiv nebo pasiv obsahující různá rizika jedním derivátem. Americký standard neumožňuje macro hedging. To vyplývá z ustanovení § 21 odst. (a) (1), kde je uvedeno, že je možné zajišťovat pouze portfolio podobných aktiv nebo závazky (nikoliv dohromady, jako je možné v macro hedging). V důsledku zákazu macro hedging musí americké finanční instituce zajišťovat zvlášť aktiva a závazky, přestože ve skutečnosti zajišťují čistou pozici obou portfolií. Tato strategie může mít za následek velké rozdíly hodnoty portfolia a zajišťovacího nástroje a z toho plynoucí volatilitu ve výsledovce. I přes kritiku zákazu macro hedging odkazující se na porušení věrného zobrazení účetnictví, neboť v reálném životě se macro hedging používá, je FASB přesvědčeno o své pravdě.

Zajištění peněžních toků

Možnosti poskytované standardy pro zajištění peněžních toků jsou rozdílné v následujících bodech:

- **Rizika, proti kterým je možné se zajistit**

Podle amerického standardu je možné zajišťovat peněžní toky finančního aktiva, finančního závazku nebo očekávané koupě nebo prodeje finančních aktiv či finančních závazků proti následujícím rizikům⁶⁶:

- riziko celkových změn peněžních toků vztahujících se k aktivu nebo závazku (např. změna kupní nebo prodejní ceny);
- úrokové riziko;
- riziko směnných kurzů;
- kreditní riziko.

Není však povoleno zajišťovat peněžní toky proti riziku předčasného splacení. Mezinárodní standard v tomto případě nedefinuje žádná rizika, proti kterým se je či není možné zajistit. Tudíž podnik může určit i riziko předčasného splacení jako zajišťované riziko⁶⁷.

---

⁶⁵Macro hedging nebylo v prvním IAS 39 povoleno. Na nátlak ze strany bank bylo přidáno dodatkem 31. 3. 2004 s platností od roku 2005. Detaily o macro hedging je možné najít v § 81A a § AG114 - § AG132.

⁶⁶§ 29 odst. (h) SFAS 138

⁶⁷Vyplývá to z definice zajištění peněžních toků, jak je uvedena v § 86 odst. (b) IAS 39.

- **Pravděpodobnost očekávané transakce**

Očekávaná transakce, u které se chce podnik zajistit proti změně peněžních toků, musí být podle amerického standardu *pravděpodobná* a podle mezinárodního standardu *velmi pravděpodobná*. Ve výkladu, co si má podnik pod slovem *pravděpodobný* a *velmi pravděpodobný* představit, nejsou velké rozdíly⁶⁸. Oba standardy uvádějí následující skutečnosti, které by podnik měl vzít v úvahu při určení pravděpodobnosti očekávané transakce:

- četnost podobných transakcí v minulosti;
- finanční a operační možnosti podniku provést očekávanou transakci;
- podstatné závazky prostředků k dané aktivitě (např. továrna, která může být v krátkém časovém horizontu použita pouze na výrobu daného produktu);
- rozsah ztráty nebo přerušení operací vzniklý neuskutečněním očekávané transakce; nebo
- možnost, že jiná transakce s odlišnými charakteristikami může být použita k dosažení stejných obchodních plánů.

IAS 39 k výše vyjmenovaným skutečnostem udává ještě jednu další a tou je obchodní plán podniku. IAS 39 tak umožňuje zajistit očekávanou transakci nově vzniklým podnikům nebo těm podnikům, kteří vstupují do nového odvětví (nebo začínají s novým produktem odlišným od původní podnikatelské linie).

- **Část předpokládané transakce**

Dalším rozdílem je zajištění peněžních toků jen části předpokládané transakce. IAS 39 umožňuje část takové transakce účetně zajistit, naproti tomu americký standard to nepovoluje⁶⁹.

- **Investice držené do splatnosti**

Zajištění peněžních toků investice držené do splatnosti omezuje pouze mezinárodní standard. Americký standard se o zajištění peněžních toků celé kategorie aktiv držných do splatnosti vůbec nezmiňuje, ale rozebírá možnost, kdy se podnik zajišťuje proti riziku změn peněžních toků očekávané transakce vztahující se k dluhovému nástroji klasifikovanému jako investice

---

⁶⁸§ 463 SFAS 133, Guidance for Implementing F.3.7 IAS 39

⁶⁹Guidance for Implementing F.6.2 (k) IAS 39 a § 28 SFAS 133

držená do splatnosti. Rizika, proti kterým je a není možné zajistit investici drženu do splatnosti, jsou shrnuta v tabulce 4.2⁷⁰.

Možnost zajistit peněžní toky investice držené do splatnosti	IFRS	US GAAP	
		Očekávaná transakce k dluhovému nástroji klasifikovanému jako HTM	Ostatní
Úrokové riziko	ne*	ne	ano
Riziko předčasného splacení	ne*	ne	ano
Riziko směnných kurzů	ano	ano	ano
Kreditní riziko	ano	ano	ano

* Nepovoleno, protože zařazením do kategorie investic držných do splatnosti dává podnik najevo záměr držet aktiva do splatnosti nehledě na změny peněžních toků.

Tabulka 4.2: Možnost zajištění peněžních toků investice držené do splatnosti

- **Předpokládaná koupě podniku a podobné transakce**

Americká úprava nepovoluje zajišťovat peněžní toky předpokládané koupě jiného podniku nebo transakci, která obsahuje (i) kapitálovou účast mateřské společnosti v konsolidované dceřiné společnosti, (ii) minoritní podíl v konsolidované dceřiné společnosti nebo (iii) investici ekvivalenční metodou⁷¹. Mezinárodní standard vylučuje ze své působnosti pouze smlouvy na koupi podniku⁷². Předpokládaná koupě podniku tedy není vyňata z působnosti standardu a je možné zajistit její peněžní toky. Ostatní výše zmiňované předpokládané transakce již mezinárodní standard nijak nereguluje a je tedy možné je zajišťovat.

- **Očekávaný nákup nebo prodej nefinanční položky**

Americký standard vymezuje dvě možná rizika, proti kterým je možné zajistit očekávaný nákup nebo prodej nefinanční položky. Jsou jimi (i) riziko změn

⁷⁰§ 29 odst. (e) SFAS 138 a § 79 IAS 39

⁷¹§ 29 odst. (f) a § 40 odst. (c) SFAS 133

⁷²§ 2 odst. (g) IAS 39

ekvivalentních peněžních toků v domácí měně způsobené změnou směnných kurzů nebo (ii) riziko změn peněžních toků způsobených změnami kupní nebo prodejní ceny aktiva odrážející jeho fyzické umístění (nehledě na to, zda cena a související peněžní toky jsou stanoveny v domácí nebo zahraniční měně). Navíc zajišťovaným rizikem nemůže být riziko změn peněžních toků vztahujících se ke koupi nebo prodeji podobného aktiva umístěného v jiné oblasti nebo obsahující jinou základní ingredienci⁷³. Mezinárodní standard nevymezuje žádné nadstandardní podmínky pro zajištění nefinančních aktiv a závazků proti riziku směnných kurzů a proti cenovému riziku. Mezinárodní standard dále uvádí, že mohou existovat rozdíly mezi podmínkami zajišťované a zajišťovací položky, které nebrání zajištění, ovšem mohou vyústit v částečnou neefektivitu zajišťovacího vztahu⁷⁴. Tedy je možné při očekávaném nákupu bronzových zásob zajistit peněžní toky mědi, což podle amerického standardu není možné.

4.6 Přehled významných rozdílů

Z předchozí analýzy rozdílů vyplývá, že již neexistují žádné zásadní rozdíly, které by měly za důsledek zásadně odlišné účtování o derivátech a zajištění podle mezinárodního a amerického standardu. Rozdíly se vyskytují spíše v definování smluv, které je možno zajistit nebo které je možno použít k zajištění. Přesto se z předchozí analýzy dá vybrat několik významných rozdílů, které jsou často používány v praxi. Tyto rozdíly jsou shrnuty v tabulce 4.3 na straně 58.

Všechny rozdíly uvedené v tabulce 4.3 (kromě definice derivátu) mají společný základ. V daném případě je vždy jen podle jednoho standardu povoleno účtovat o zajištění. Rozdíly ve finančních výkazech sestavených podle obou standardů, které se v takových případech vyskytují, pramení z rozdílných pravidel pro účtování přecenění. Tabulky 4.4 a 4.5 na straně 59 ukazují, kde se v rozvaze a výkaze zisku a ztráty promítne přecenění. Tabulka 4.4 znázorňuje přecenění zajišťované a zajišťovací položky s použitím zajišťovacího účetnictví. Tabulka 4.5 ukazuje promítnutí přecenění, pokud není použito zajišťovací účetnictví. Jestliže podnik použije ekonomické zajištění, nebo použije ekonomické zajištění spolu se zajišťovacím účetnictvím, budou se jeho finanční výkazy lišit. Z tabulek 4.4 a 4.5 vyplývá, že se takové výkazy budou lišit vždy pro zajištění peněžních toků a pro zajištění fair value nevykázaného zá-

⁷³§ 29 odst. (g) SFAS 133 a § 29 odst. (g)(2) SFAS 138

⁷⁴§ AG100 IAS 39

Typ rozdílu	Americký standard	Mezinárodní standard	Typ zajištění		Detaily na straně
			Fair value	Peněžní toky	
Definice derivátu	Požadavek možnosti čistého vyrovnání	Požadavek vyrovnání k budoucímu datu			39
Shortcut method	Povoleno	Zakázáno	X	X	46
Jeden derivát k zajištění více typů rizik	Zakázáno	Povoleno za splnění určitých podmínek	X	X	48
Zajištění nederivátovým nástrojem	Zakázáno	Povoleno	X	X	49
Vypsaná opce jako zajišťovací nástroj	Povoleno za splnění určitých podmínek	Zakázáno	X	X	50
Zajištění rizik spojených s částí fair value	Zakázáno	Povoleno, pokud lze měřit efektivitu	X		51
Macro hedging	Zakázáno	Povoleno	X		53
Basis adjustment nefinančního aktiva/závazku při zajištění peněžních toků	Zakázáno	Povoleno		X	44
Zajištění peněžních toků koupě nebo prodeje podobným aktivem	Zakázáno	Povoleno		X	56

Tabulka 4.3: Přehled významných rozdílů

vazku. Analogicky stejná úvaha platí i pro rozdíly v požadavcích mezi americkým a mezinárodním standardem uvedené v tabulce 4.3.

Zajišťovaná položka	Rozvaha		Výkaz zisku a ztráty
	Aktiva	Pasiva	
Zajištění fair value:			
Aktivum/závazek	-Přecenění aktivum -Přecenění derivát	-Přecenění závazek -Výsledek hospodaření	X
Nevykázaný závazek	-Přecenění závazek -Přecenění derivát	-Přecenění závazek -Výsledek hospodaření	X
Zajištění peněžních toků:			
Aktivum/závazek	-Přecenění aktivum -Přecenění derivát	-Přecenění závazek -Vlastní kapitál efektivní část -Výsledek hospodaření neefektivní část	X
Očekávaná transakce	-Přecenění derivát	-Vlastní kapitál efektivní část -Výsledek hospodaření neefektivní část	X

Tabulka 4.4: Dopad přecenění při použití zajišťovacího účetnictví

	Rozvaha		Výkaz zisku a ztráty
	Aktiva	Pasiva	
Aktivum/závazek	-Přecenění aktivum -Přecenění derivát	-Přecenění závazek -Výsledek hospodaření	X
Nevykázaný závazek	-Přecenění derivát	-Výsledek hospodaření	X
Očekávaná transakce	-Přecenění derivát	-Výsledek hospodaření	X

Tabulka 4.5: Dopad přecenění bez použití zajišťovacího účetnictví

Kapitola 5

Diskuze a příklady rozdílů

Předchozí kapitola ukázala, že rozdíly mezi oběma standardy jsou spíše jen v maličkostech. Přesto je možné identifikovat tři zásadnější rozdíly, o nichž se často diskutuje. Jsou jimi shortcut method, macro hedging a basis adjustment. Tyto body budou diskutovány v první části této kapitoly. Následně budou uvedeny ještě další dva rozdíly, které nejsou tak významné, takže k nim nelze najít žádnou veřejně dostupnou diskuzi. U posledních třech rozdílů jsou uvedeny fiktivní účetní případy, na jejichž základě je ukázáno, které účetní pojetí lépe zobrazuje ekonomickou realitu. To je ilustrováno na rozvaze a na výkaze zisku a ztráty.

Všechny uvedené příklady jsou zaměřeny na zajištění peněžních toků a to z jednoduchého důvodu. Standardy se liší zejména v podmínkách, za kterých je možné účtovat o zajištění a kdy ne. Americký standard obsahuje mnoho výjimek o kterých se mezinárodní standard třeba ani nezmiňuje. Právě v případě zajištění peněžních toků jsou takové rozdíly nejvíce názorné, protože efektivní části změn se v takovém případě promítají do vlastního kapitálu a jen ty neefektivní jsou účtovány přímo do výsledku hospodaření. Pokud tedy jeden ze standardů v daných podmínkách umožňuje účtovat o zajištění, efektivní části změn nejsou zobrazeny ve výsledku hospodaření jako v případě druhého standardu¹.

---

¹Výsledkem hospodaření je v tomto případě myšlen standardní výsledek hospodaření uvedený na konci výkazu zisku a ztráty (neboli Income statement). Americký i mezinárodní standard mají navíc „Statement of comprehensive income“, který již zahrnuje i změny ve vlastním kapitálu způsobené zajišťovacími vztahy. V tomto výkaze se tedy rozdíly mezi oběma standardy zruší, avšak přetrvávají rozdíly v klasickém výkaze zisku a ztráty.

5.1 Shortcut method

Shortcut method umožňuje podnikům předpokládat dokonalou efektivnost zajištění úrokového rizika úrokovým swapem šitým na míru (za předpokladu splnění všech podmínek v části 4.5.1). Podniky se tak vyhnou náročným výpočtům a dokazování efektivnosti zajištění a případného vyčíslení neefektivnosti na konci každého kvartálu. V americkém standardu je tato metoda ukotvena již od SFAS 133, zatímco v mezinárodním standardu se zatím uvažuje o jejím zavedení pro malé a střední podniky².

Výhoda této metody spočívá nejenom v usnadnění práce, ale i v přesnějším zobrazení ekonomické podstaty zajištění. Swapy šité na míru nejsou obchodovatelné a tudíž se musí jejich fair value počítat pomocí výnosových křivek. Jensen na svých stránkách uvádí, že výpočet fair value swapů podle výnosových křivek není přesný a tedy že shortcut method předchází účtování neefektivností ze zajištění do výsledku hospodaření v případech, kdy je neefektivnost pouze fikcí pramenící z odhadu výnosových křivek swapu³. Bodurtha [3] ve své studii ukazuje, že se předpoklad 100% efektivity zajištění aktiva s pevnou úrokovou swapem nezakládá na pravdě. Důsledkem toho podniky, které se podle amerického standardu kvalifikují pro shortcut method, neúčtují o neefektivitách. Bodurtha dále tvrdí, že pro většinu světových ekonomik a krátkodobých zajištění není splněn retrospektivní test efektivnosti a tedy podnik nemůže účtovat o zajištění podle mezinárodního standardu.

IASB zdůvodňuje zákaz této metody tím, že by byl porušen princip celého IAS 39, že veškeré neefektivnosti musí být měřeny a vykazovány ve výsledku hospodaření⁴.

V případě hodnocení možnosti shortcut method hraje velkou roli i četnost měření efektivity, kterou standardy vyžadují. Americký standard požaduje hodnocení efektivity jednou za tři měsíce, naproti tomu mezinárodní standard se spokojí se zhodnocením jen v den každé účetní uzávěrky. Tedy podniky účtující podle US GAAP by byly vystaveny větší administrativní zátěži, pokud by nemohly používat shortcut method nebo pokud by se pro ni zajišťovací vztah nekvalifikoval.

Z výše uvedených argumentů je zřejmé, že přínos shortcut method je obrovský. Ale podmínky pro její aplikaci jsou poměrně přísné. Podle Kawaller [28] se také poměrně často stává, že nemůže být použita. Jedním z důvodů, proč nelze aplikovat shortcut method je podmínka, že fair value swapu musí být v době jeho vzniku

---

²IASB [16]

³Jensen [26]

⁴BC 134 IAS 39

nulová. Toto je častým problémem, protože makléři si za zprostředkování swapu účtují provize. Provize jsou součástí fair value swapu v době vzniku a tak se zajištění takovým swapem nekvalifikuje pro shortcut method⁵. Dalším častým problémem je požadavek, že zajišťovanou položkou nesmí být dluh s možností předčasného splacení. Například společnost Dollar Thrifty Automotive Group v únoru 2007 oznámila, že kvůli smluvní doložce o předčasném splacení musí přehodnotit výkazy od roku 2001 do 2006⁶. Podle serveru AAO Weblog muselo jen od října 2005 do února 2006 sedm amerických společností přehodnotit své výkazy kvůli nesplnění některé z podmínek shortcut method⁷.

Příklad v příloze B ukazuje, jak vypadá hodnocení efektivity podle amerického standardu, pokud není možné použít shortcut method a srovnává toto hodnocení s potřebnou administrativou v případě použití shortcut method. Na tomto příkladě je vidět, nakolik shortcut method zjednodušuje administrativu zajišťovacího vztahu.

5.2 Macro hedging

Macro hedging je povolen pouze v mezinárodním standardu a ve velmi omezené podobě. Určené portfolio aktiv nebo závazků se zajišťuje proti riziku úrokových měr na základě očekávaných dat přecenění. Portfolio nemůže být zajišťováno na čisté bázi. Pro všechny položky v portfoliu platí, že se jejich fair value musí měnit v závislosti na změně úrokových měr a že každá položka musí splňovat podmínky pro kvalifikaci pro fair value zajištění. Změny ve fair value zajišťované položky příslušející zajišťovanému riziku jsou promítnuty do výsledku hospodaření a do rozvahy k příslušným aktivům nebo závazkům (ale nejedná se o basis adjustment). Změna ve fair value zajišťovacího nástroje je zobrazena ve výsledku hospodaření.

Macro hedging v podobě, v jaké je povolen mezinárodním standardem, plně neodpovídá zajišťovací praxi většiny bank. Důvody proč tomu tak není, jsou uvedeny v následující debatě. Ovšem i přesto se všechny dostupné názory shodují, že macro hedging alespoň ve formě, v jaké je povolen mezinárodním standardem, je přínosný pro podniky a zejména pak pro banky, které často zajišťují celá portfolia aktiv a závazků. Nicméně všechny názory také připouštějí, že je současná úprava zbytečně omezující⁸ a že nekoresponduje se skutečnými zajišťovacími vztahy.

Kritiky k současné úpravě se vztahují zejména k následujícím třem tématům:

---

⁵Corman [8]

⁶Taub [53]

⁷Cook [7]

⁸ICAEW [18]

- **Zajištění na čisté bázi**

Nejrozšířenější výtkou proti současné úpravě macro hedging je, že banky nezajišťují procento aktiv nebo pasiv v časovém úseku (jak doporučuje IAS 39 pro portfolio složené z aktiv i pasiv, kde jsou aktiva v hodnotě 100 a pasiva v hodnotě 80, určit aktiva v hodnotě 20 jako zajišťovanou položku a rozložit ji do procent podle očekávaných dat přecenění⁹), nýbrž zajišťují jejich čistou pozici¹⁰. IASB zdůvodňuje zvolení současné úpravy místo zajištění na čisté bázi tím, že je obtížné měřit změny fair value portfolio aktiv a závazků z titulu úrokového rizika. The Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) [18] k tomu dodává: „Pokud jsou aktiva a pasiva v portfoliu splatná v rámci určité časové periody a jsou zajišťována proti stejné úrokové míře, potom změna fair value portfolio (plynoucí ze změny bezrizikové úrokové míry) není těžká spočítat pro čistou pozici.“

- **Předčasné splátky**

V důsledku úpravy macro hedging v mezinárodním standardu mohou vznikat neefektivnosti, pokud bude banka následkem změn očekávaných předčasných splátek nedozajištěná (pokud se nyní očekává, že zajišťovaná aktiva budou splacena později)¹¹. Riziko přezajištění (jestliže se nyní očekává, že zajišťovaná aktiva budou splacena dříve) nezpůsobuje neefektivnosti.

- **Vklady na požádání**

Vklady na požádání jsou podobně jako aktiva s možností dřívějšího splacení specifickou oblastí závazků - vlastník vkladu může v určité předem dohodnuté době požádat o vyplacení vkladu a po jeho vyplacení již není důvod tento vklad zajišťovat. Proto mezinárodní standard omezuje dobu zajištění takového vkladu na nejkratší dobu, kdy vlastník může požádat o vyplacení. ICAEW [10] k tomu namítá, že banky jsou schopny modelovat chování vkladů na požádání v závislosti na vývoji úrokových měr a tak vklady v portfoliu odpovídají na změny úrokových měr stejně jako ostatní aktiva nebo závazky v portfoliu. International Swaps and Derivatives Association, Inc. [6] zastává velmi podobný názor, jen modelaci chování vkladů na požádání nazývá ekonomickou splatností. The South African Institute of Chartered Accountants [36] ve svém komentáři k navržené úpravě macro hedging uvádí, že by IASB měla umožnit

---

⁹BC176 odst. (b) IAS 39

¹⁰Gebhardt, Reichardt, Wittenbrink [14]

¹¹Conseil National de la Comptabilité [34]

podnikům analyzovat portfolio na základě smluvních dat přecenění, pokud se blíží k očekávaným datům přecenění. Naproti tomu ICAEW [18] vítá možnost analýzy portfolia na základě očekávaných dat přecenění.

Další názory respondentů k navrhovanému dodatku o macro hedging a vkladech na požádání se zakládaly na následujících argumentech¹²:

- historická data ukazují, že vklady na požádání jsou stabilními zdroji financování bank;
- není konzistentní uvažovat o půjčkách v závislosti na předpokládaných datech předčasného splacení a neuvažovat o vkladech na požádání v závislosti na očekávaných datech vyplacení.

Kromě již zmíněných kritik současné úpravy macro hedging existují i mnohé další. Jednou z nich je i kritika požadavku, že v portfoliu musí být podobné položky a musí přibližně stejně reagovat na změny v rizikovém faktoru¹³. V připomínkovém řízení k návrhu dodatku IAS 39 o macro hedging byla požadována možnost zajišťovat nejenom úrokové ale i jiná rizika, jako např. měnové¹⁴.

Americký standard povoluje zajišťovat portfolia podobných aktiv nebo závazků, avšak není možné do portfolia agregovat aktiva i závazky. Tím se komplikuje administrativa potřebná pro zajištění určitého balíku aktiv a závazků.

Pro macro hedging také není uveden žádný ilustrativní příklad. Důvodem je fakt, že macro hedging je velmi komplexní zajišťovací vztah, který se výrazně odlišuje od zajištění portfolia aktiv a portfolia pasiv. Výsledky obou zajišťovacích vztahů budou totožné, avšak rozdílná je potřebná dokumentace a ověřování efektivity.

5.3 Basis adjustment

Basis adjustment znamená zahrnutí efektivních částí změn do pořizovací hodnoty nabytého aktiva nebo závazku. Tento účetní přístup je v mezinárodním standardu umožněn pro zajištění peněžních toků očekávané transakce vyústující ve vykázání nefinančního aktiva nebo závazku. Do výsledku hospodaření se pak daný rozdíl promítá pokaždé, když ho aktivum/závazek ovlivňuje (ať již jednorázově např. pro zásoby nebo postupně pro dlouhodobý majetek, který se účetně odepisuje). Druhým alternativním přístupem je ponechání efektivních částí změn v rezervě ve vlastním

---

¹²ICAEW [10]

¹³Gebhardt, Reichardt, Wittenbrink [14]

¹⁴Deloitte [33]

kapitálu a jejich postupná amortizace do výsledku hospodaření v periodě, kdy aktivum/závazek ovlivní výsledek hospodaření. V americkém standardu je povolen právě jen tento přístup.

Otázkou je, který přístup umožňuje věrněji zobrazit realitu. Z mého pohledu by bylo vhodnější zahrnout zisky či ztráty z rezervy ve vlastním kapitálu do pořizovací ceny aktiva nebo závazku a tak aplikovat basis adjustment u všech nefinančních aktiv nebo závazků. Zisky/ztráty ze zajištění jsou v případě následného vykázání nefinančního aktiva nebo závazku dodatečnými zisky nebo náklady přímo se vztahujícími k pořízení. Jsou ve své podstatě velmi podobné transakčním nákladům, které se u nefinančních aktiv nebo závazků také zahrnují do pořizovací ceny. Stejně odůvodnění používá i Deloitte [17] ve svém komentáři k tehdejšímu návrhu IAS 39. Existuje ještě jeden důvod, proč by tomu tak mělo být. Pokud by zisky/ztráty byly ponechány v rezervě ve vlastním kapitálu, tak by se v případě vykázání dlouhodobého odepisovatelného aktiva postupně odepisovaly do výsledku hospodaření společně s klasickými účetními odpisy daného aktiva. Stav rezervy ve vlastním kapitálu by potom neukazoval, jak moc efektivní zajištění podnik používá (odhlédneme-li od možných zůstatků z efektivního zajištění očekávané transakce vyústující ve vykázání finančního aktiva). The Accounting Committee of the Institute of Chartered Accountants in Ireland [35] doplňuje moji argumentaci ještě o další důvod, proč by měly být zisky/ztráty zahrnuty do pořizovací ceny. Podle nich při druhém způsobu existují de facto dvě aktiva/závazky, aktivum/závazek nabytý a zisk/ztráta z derivátu. Naproti tomu proti používání basis adjustment se vyjadřuje souhrnný názor dvaceti respondentů adresovaný The Australian Accounting Standards Board [52]: „Přestože je tento přístup administrativně náročnější, je konzistentní s principem, že všechny vykazované změny hodnoty mají odrážet změny v ekonomické hodnotě.“ Pokud se použije basis adjustment dochází ke zkreslení fair value ke dni pořízení aktiva, protože fair value k tomu dni je nižší o efektivní změny cen zajišťovacího nástroje převedené z vlastního kapitálu. Obhajobu amerického přístupu je možné nalézt přímo ve zdůvodnění SFAS 133. FASB tam uvádí, že důvod pro zamítnutí basis adjustment vykázaných aktiv/závazků spočívá v narušení kontinuity výkazu souhrnného hospodářského výsledku, který je jakousi nadstavbou výkazu zisku a ztráty a jsou v něm uváděny i zisky/ztráty z přecenění zajišťovacích vztahů účtované do vlastního kapitálu. Americký standard se tedy více zaměřuje na kontinuitu vykazování souhrnného hospodářského výsledku než na kontinuitu rozvahy. Vzhledem k tomu, že IFRS nevyžaduje používání tohoto výkazu, je americká argumentace nevhodná a je logické, že by se koncepce IFRS měla zaměřit spíše na povinnou

rozvahu.

Následující příklad ilustruje použití basis adjustment a jeho dopad na rozvahu a výkaz zisku a ztráty.

5.3.1 Zajištění peněžních toků měnového rizika

Dne 31. 3. 2007 česká společnost A uzavřela s americkou společností kontrakt na vývoj a koupi softwaru v hodnotě 200 000 USD. Software má být dodán přesně za rok, 31. 3. 2008. V ten samý den je splatná faktura. Společnost A se chce zajistit proti nepříznivým změnám měnového kurzu a proto uzavírá FX forward na koupi 200 000 USD za forwardový kurz 22,2.

Vývoj forwardového kurzu pro vyrovnání k 31. 3. 2008 a spotový kurz k 31. 3. 2008 je uveden v následující tabulce:

Datum	31. 3. 2007	31. 12. 2007	31. 3. 2008
Kurz CZK/USD	22,2	21,9	22,6

Přecenění FX forwardu k 31. 12. 2007 a k 31. 3. 2008 je uvedeno v následující tabulce:

Datum	Přecenění forwardu
31. 12. 2007	$200\ 000 \cdot (22,2 - 21,9) = 60\ 000$
31. 3. 2008	$200\ 000 \cdot (21,9 - 22,6) = -140\ 000$

Předpokládá se, že společnost A končí hospodářský rok zároveň s kalendářním rokem, tj. 31. 12. 200X.

Účetní pojetí podle obou standardů

Podle obou standardů může společnost A zajistit peněžní toky spojené s koupí softwaru proti měnovému riziku. Zajišťovanou položkou tedy bude závazek podniku koupit software a zajišťovací položkou bude FX forward uzavřený s bankou. Ilustrovaným rozdílem mezi oběma standardy bude možnost použít basis adjustment u mezinárodního standardu a tak zahrnout přecenění zajišťovacího vztahu do pořizovací hodnoty softwaru. Tudíž jen rozvaha bude odlišná, výkaz zisku a ztráty bude v obou případech totožný.

- Americký standard

Přecenění forwardu se bude z vlastního kapitálu rozpouštět do výsledku hospodaření rovnoměrně po celou dobu odpisování společně s odpisy. Tedy výsledek hospodaření v následujících letech bude stejný jako kdyby byl použit basis adjustment.

Výkaz zisku a ztráty (v tisících CZK)	31.12.2007	31.3.2008
Zisk z přecenění forwardu	-	-
Nákup softwaru	-	-4 520
Celkem	0	-4 520

Rozvaha (v tisících)		Aktiva				Pasiva
Datum	Účetní operace	FX forward	Hotovost v USD	Hotovost v CZK	Nehmotný majetek	Vlastní kapitál
31.12.2007	Přecenění forwardu	60	-	-	-	60
	Celková balance ke konci roku + počáteční balance k začátku roku	60	-	-	-	60
31.3.2008	Přecenění forwardu	-140	-	-	-	-140
	Vypořádání forwardu	-80	4 520	-4 440	-	-
	Nákup softwaru	-	-4 520	-	4 520	-
	Celkem		-160 - 4 440 + 4 520 = -80			-80

- Mezinárodní standard

Zůstatek z přecenění forwardu zaúčtovaný ve vlastním kapitálu vstoupil do pořizovací hodnoty softwaru a zvýšil ji tak o 80 000 CZK. Tato výše se bude odpisovat na základě odpisového plánu společnosti A a tak se i přecenění bude rovnoměrně dostávat do výsledku hospodaření.

Výkaz zisku a ztráty (v tisících CZK)	31.12.2007	31.3.2008
Zisk z přecenění forwardu	-	-
Nákup softwaru	-	-4 520
Celkem	0	-4 520

Rozvaha (v tisících)		Aktiva				Pasiva
Datum	Účetní operace	FX forward	Hotovost v USD	Hotovost v CZK	Nehmotný majetek	Vlastní kapitál
31.12.2007	Přecenění forwardu	60	-	-	-	60
	Celková balance ke konci roku + počáteční balance k začátku roku	60	-	-	-	60
31.3.2008	Přecenění forwardu	-140	-	-	-	-140
	Vypořádání forwardu	-80	4 520	-4 440	-	-
	Nákup softwaru	-	-4 520	-	4 600	80
	Celkem		-160 - 4 440 + 4 600 = 0			0

Výsledek pro následující roky počínaje hospodářským rokem končícím 31. 12. 2008 je tedy pro americký i pro mezinárodní standard stejný co se týče výkazu zisku a ztráty. Avšak v rozvaze budou přetrvávat rozdíly do doby, dokud nebude software plně odepsán.

Na příkladu je vidět, že rozdíly mezi oběma standardy jsou pouze v rozvaze. Z ní je poznat, že podle amerického standardu v ní zůstane „druhé aktivum“ ve vlastním kapitálu, které se bude postupně „odepisovat“ do výsledku hospodaření. Naopak rozvaha podle mezinárodního standardu je přehlednější, ve vlastním kapitálu nezůstávají žádné pozůstatky již ukončených transakcí.

5.4 Nederivátové nástroje

Následující příklad ilustruje rozdílný dopad zajištění rizika směnných kurzů nederivátovým nástrojem v případě, že lze použít zajišťovací účetnictví (mezinárodní standard) a pokud to není možné (americký standard). Na příkladě je ukázáno, že ta-

kové zajištění je efektivní a pokud se použije i zajišťovací účetnictví, účetní výkazy věrně zobrazují skutečnost.

5.4.1 Zajištění peněžních toků proti riziku směnných kurzů

Dne 31. 8. 2007 česká společnost B očekává, že dne 30. 11. 2007 uzavře kontrakt na koupi nového výrobního stroje v hodnotě 100 tisíc EUR (předpokládáme, že kontrakt bude uzavřen na stejnou částku, tedy 100 tisíc EUR). Stroj má být dodán 31. 1. 2008, na tentýž den je plánována i splatnost faktury. Společnost B očekává postupný nárůst kurzu CZK/EUR a tím i ekvivalentní hodnoty koupě v CZK. Společnost B se chce zajistit proti nepříznivému nárůstu kurzu CZK/EUR a proto si k 31. 8. 2007 zřizuje devizový účet (v EUR) u domácí banky, kam vloží 100 tisíc EUR při kurzu 27,8 CZK/EUR. Společnost B zajišťuje pouze měnové riziko nákupu stroje, proto úrokový diferenciál nevstupuje do testu efektivnosti zajištění. Je očekávána budoucí vysoká efektivnost zajištění.

Vývoj devizového kurzu je uveden v následující tabulce:

Datum	31.8.2007	30.11.2007	31.12.2007	31.1.2008
Kurz CZK/EUR	27,8	27,85	27,6	27,9

Hodnoty kontraktu v CZK v jednotlivých přeceňovacích datech jsou uvedeny v následující tabulce:

Datum	Hodnota kontraktu (tisíce CZK)	Hodnota devizového účtu (tisíce CZK)
31.8.2007	2 780	2 780
30.11.2007	2 785	2 785
31.12.2007	2 760	2 760
31.1.2008	2 790	2 790

Předpokládá se, že společnost B končí hospodářský rok zároveň s kalendářním rokem, tj. 31. 12. 200X.

Účetní pojetí podle obou standardů

Jediné pohyby v hodnotě kontraktu jsou očekávány z titulu změn devizového kurzu (ignorujeme úrokový diferenciál), cena stroje zůstává neměnná k 30. 11. 2007. Společnost B se chce zajistit proti měnovému riziku očekávaného nákupu výrobního stroje. Zajišťovanou položkou je tedy odliv peněžních prostředků v EUR a zajišťovací položkou je devizový účet v EUR. Efektivnost zajištění je 100%, protože veškeré změny hodnoty kontraktu jsou kompenzovány změnami hodnoty devizového účtu.

- Americký standard

Podle § 40 SFAS 133 není možné zajišťovat peněžní toky očekávané transakce proti měnovému riziku nederivátovým finančním nástrojem. Proto není možné podle amerického standardu použít zajišťovací účetnictví pro tento případ, přestože devizový účet v EUR slouží jako ekonomicky efektivní zajištění měnového rizika očekávané koupě výrobního stroje.

Očekávaná transakce se v účetnictví vůbec neprojeví. Devizový účet bude přeceňován ve fair value přes výsledek hospodaření.

Výkaz zisku a ztráty (tisíce CZK)	31.12.2007	31.1.2008
Zisk/ztráta z devizového účtu	-20	30
Nákup stroje	-	-2 790
Celkem	-20	-2 760

Rozvaha (tisíce CZK)		Aktiva			Pasiva
Datum	Účetní operace	Devizový účet	Běžný účet	Hmotný majetek	Výsledek hospodaření
31.8.2006	Založení devizového účtu	2 780	-2 780	-	-
30.11.2007	Přecenění devizového účtu	5	-	-	5
31.12.2007	Přecenění devizového účtu	-25	-	-	-25
	Celková balance ke konci roku + počáteční balance k začátku roku	2 760	-2 780	-	-20
31.1.2008	Přecenění devizového účtu	30	-	-	30
	Dodání stroje a zaplacení	-2 790	-	2 790	-
	Celkem	-2 780 + 2 790 = 10			10

- Mezinárodní standard

Mezinárodní standard umožňuje zajišťovat měnové riziko očekávané koupě výrobního stroje devizovým účtem, tedy nederivátovým finančním aktivem. Společnost B se bude řídit pravidly pro účtování o zajištění peněžních toků, zajišťovanou položkou bude očekávaný nákup výrobního stroje, zajišťovací položkou devizový účet v EUR. Společnost B nebude používat basis adjustment a zisky/ztráty ze zajištění bude postupně amortizovat do výsledku hospodaření.

Očekávaná transakce se v účetnictví vůbec neprojeví. Devizový účet bude zařazen do kategorie FVTPL a bude přeceňován ve fair value s efektivními změnami účtovanými do vlastního kapitálu a s neefektivními do výsledku hospodaření. Ale protože změny hodnoty koupě jsou 100% kompenzovány změnou hodnoty devizového účtu, veškeré změny budou efektivní a tudíž účtovány do vlastního kapitálu.

Výkaz zisku a ztráty (tisíce CZK)	31.12.2007	31.1.2008
Nákup stroje	-	-2 790
Celkem	0	-2 790

Rozvaha (tisíce CZK)		Aktiva			Pasiva
Datum	Účetní operace	Devizový účet	Běžný účet	Hmotný majetek	Vlastní kapitál
31.8.2006	Založení devizového účtu	2 780	-2 780	-	-
30.11.2007	Přecenění devizového účtu	5	-	-	5
31.12.2007	Přecenění devizového účtu	-25	-	-	-25
	Celková balance ke konci roku + počáteční balance k začátku roku	2 760	-2 780	-	-20
31.1.2008	Přecenění devizového účtu	30	-	-	30
	Dodání stroje a zaplacení	-2 790	-	2 790	-
	Celkem	-2 780 + 2 790 = 10			10

Zajištěním měnového rizika se společnost B uzamkla na měnovém kurzu z 31. 8. 2007 a stroj pořídila za 2 780 000 CZK nehledě na možnost zajišťovacího účetnictví. Ovšem účetnictví společnosti podle obou standardů se již výrazně liší. Rozvaha společnosti B sestavená podle amerického standardu se od té sestavené podle mezinárodního standardu liší jen na straně pasiv. Veškeré přecenění devizového účtu je v jejím případě účtováno přímo do výsledku hospodaření a ne do vlastního kapitálu. Pořizovací cena stroje je v obou případech rovna 2 900 000, tedy pořizovací ceně v EUR x měnový kurz. Americké účetnictví uzamknutí se na původním kurzu zohlednilo přímo ve výsledku hospodaření. Mezinárodní účetnictví místo toho vytvořilo jakési aktivum v rezervě ve vlastním kapitálu, které snižuje pořizovací hodnotu na cenu v EUR x konečný kurz. Kdyby byl v případě mezinárodního standardu použit basis adjustment, stroj by byl veden v pořizovací ceně 2 800 000 CZK, což by nejlépe odpovídalo skutečné pořizovací ceně, zase by to ale nerefletovalo fair value k datu pořízení.

Výkaz zisku a ztráty v americkém případě ukazuje na volatilitu způsobenou nemožností použít zajišťovací účetnictví. Jak je patrné, tak přestože existence de-

vizového účtu plně kompenzovala zisky a ztráty z transakce, výkaz zisku a ztráty sestavený podle amerického standardu tento fakt nezohledňuje a tak nevytváří reálný obraz hospodaření společnosti.

5.5 Zajišťovací položka s odlišnou hlavní součástí

Tento příklad ukazuje, jaký je dopad amerického zákazu zajišťovat peněžní toky cenového rizika položkou, kterou je podobné aktivum, ale jež obsahuje jinou hlavní součást. Na příkladu je opět vidět, že zajištění je ekonomicky efektivní, ale zákaz zajišťovacího účetnictví způsobuje odlišné zobrazení skutečnosti.

5.5.1 Zajištění peněžních toků očekávané transakce proti cenovému riziku

Dne 31. 3. 2007, společnost C očekává, že 31. 3. 2008 nakoupí bronzové zásoby v hodnotě 10 mil. Kč. Jedná se tedy o očekávanou transakci, kdy bude muset zaplatit 10 mil. Kč za dodání bronzů. Cena dodávky je dnešním odhadem budoucí ceny a proto se společnost C chce zajistit proti možným negativním pohybům v ceně. Aby se společnost C chránila proti pohybům v ceně, vstoupí do forwardu na hlavní součást bronzů, měď, ve stejné hodnotě 10 mil. Kč s datem plnění 31. 3. 2008. Společnost C nepředpokládá fyzické plnění forwardu a tedy změny ceny bronzů budou kompenzovány zisky nebo ztrátami z forwardu na měď.

Předpokládá se, že společnost C končí hospodářský rok zároveň s kalendářním rokem, tj. 31. 12. 200X.

Následující tabulka shrnuje vývoj cen kontraktu na nákup bronzů a forwardu na prodej mědi k 31. 12. 2007 a k 31. 3. 2008.

v mil. Kč	31.12.2007	31.3.2008
Bronz	-10,97	-11,21
Měď	11,00	11,20

Účetní pojetí podle obou standardů

Společnost C chce zajistit peněžní toky (odliv finančních prostředků) očekávaného nákupu bronzů proti cenovému riziku. Zajištěnou položkou je tedy nákup bronzů v hodnotě 10 mil. Kč, zajišťovací položkou je forward na měď v hodnotě

10 mil. Kč. Datum plnění forwardu je shodné s datem očekávaného nákupu bronzu. V minulých letech se ceny bronzu a mědi vyvíjely přibližně stejným způsobem a i do budoucna je předpokládán podobný vývoj, proto společnost C považuje za-jištění očekávaného nákupu bronzu forwardem na prodej mědi za efektivní.

- Americký standard

Podle amerického standardu není možné použít forward k zajištění cenového rizika. To vychází z požadavků § 29 odst. (g)(2), který zakazuje zajištění cenového rizika peněžních toků podobného aktiva s jinou hlavní součástí. Z toho důvodu bude společnost C účtovat pouze o forwardu jako o derivátu k obchodování, očekávaný nákup bronzu se do finančních výkazů až do jeho uskutečnění vůbec nepromítne.

Výkaz zisku a ztráty (v mil. Kč)	31.12.2007	31.3.2008
Zisk z přecenění forwardu	1	0,2
Nákup bronzu	-	-11,21
Celkem	1	-11,01

Rozvaha (v mil. Kč)		Aktiva			Pasiva
Datum	Účetní operace	Derivát	Hotovost	Zásoba bronzu	Výsledek hospodaření
31.12.2007	Přecenění derivátu	1	-	-	1
	Celková balance ke konci roku + počáteční balance k začátku roku	1	-	-	1
31.3.2008	Přecenění derivátu	0,2	-	-	0,2
	Vypořádání derivátu	-1,2	1,2	-	-
	Nákup bronzu	-	-11,21	11,21	-
	Celkem		- 10,01+11,21=1,2		1,2

- Mezinárodní standard

Podle mezinárodního standardu by bylo možné účtovat o zajištění peněžních toků cenového rizika očekávaného nákupu bronzu. Společnost C tedy bude

účtovat podle pravidel platných pro zajištění peněžních toků, efektivní změny ceny forwardu budou účtovány do vlastního jmění a neefektivní část změny bude přímo promítnuta do výsledku hospodaření.

Výkaz zisku a ztráty (v mil. Kč)	31.12.2007	31.3.2008
Zisk z přecenění forwardu	0,03	-
Reklasifikace přecenění z vlastního kapitálu	-	1,17
Nákup bronzu	-	-11,21
Celkem	0,03	-10,04

Rozvaha (v mil. Kč)		Aktiva			Pasiva	
Datum	Účetní operace	Derivát	Hotovost	Zásoba bronzu	Vlastní kapitál	Výsledek hospodaření
31.12.2007	Přecenění derivátu*	1	-	-	0,97	0,03
	Celková balance ke konci roku + počáteční balance k začátku roku	1	-	-	0,97	0,03
31.3.2008	Přecenění derivátu**	0,2	-	-	0,2	-
	Vypořádání derivátu	-1,2	1,2	-	-	-
	Nákup bronzu	-	-11,21	11,21	-	-
	Reklasifikace přecenění z vlastního kapitálu***	-	-	-	-1,17	1,17
	Celkem	-10,01+11,21=1,2			1,2	

* Efektivnost zajištění je v tomto případě $1/0,97=103\%$ nebo $0,8/1=97\%$. Zajištění k 31. 12. 2007 splňuje podmínku efektivnosti a je možné o něm účtovat jako o zajištění peněžních toků.

** Efektivnost zajištění je v tomto případě $0,24/0,2=120\%$ nebo $0,2/0,24=80\%$. Efektivita zajištění je tedy splněna k 31. 3. 2008 a je možné účtovat o zajištění.

*** Pro zjednodušení se předpokládá, že se zásoba bronzu ihned prodá a tedy je možné reklasifikovat akumulované zisky z vlastního kapitálu do výsledku hospodaření.

Z rozvah pro oba standardy je zřetelné, že rozdíl mezi americkým a mezinárodním standardem je patrný jen na straně pasiv, kde jsou zisky z forwardu účtovány buď přímo do výsledku hospodaření nebo je efektivní část přecenění zajišťovacího nástroje účtována do vlastního kapitálu a neefektivní do výsledku hospodaření.

Výkaz zisku a ztráty se však pro oba standardy velice liší. V prvním roce je zisk podle mezinárodního standardu nižší o 0,07 mil. Kč a v druhém roce je naopak vyšší o 0,97 mil. Kč. Tento rozdíl je dán možností použití zajišťovacího účetnictví podle mezinárodního standardu. Z příkladu je patrné, že zajišťovací účetnictví vyrovnává důsledky změn cen bronzu na výsledek hospodaření.

Kapitola 6

Závěr

Rostoucí objemy kapitálových toků po celém světě znamenají zvýšené požadavky na znalosti investorů a na administrativu nadnárodních koncernů, kterou musí vynaložit kvůli různorodosti lokálních účetních standardů. Proto se objevily tendence vytvořit mezinárodní standardy (IFRS) a tyto postupně harmonizovat s národními. Tyto tendence jsou vidět na příkladu Evropské Unie, která přijala IFRS jako povinné standardy pro všechny kótované společnosti. Zmíněné tendence se projevují také v harmonizaci IFRS a amerických účetních standardů US GAAP, která probíhá již od roku 2002. Právě těmito dvěma standardy se zabývá tato práce. Středem zájmu jsou pravidla pro účtování derivátů a zajištění. Obsahem práce je porovnání pravidel pro účtování derivátů a zajištění a identifikování přetrvávajících rozdílů. Některé z identifikovaných rozdílů jsou detailněji diskutovány a na fiktivních účetních případech je ukázán vliv rozdílných účetních pravidel na finanční výkazy podniku.

V úvodní kapitole jsou porovnány oba standardy na celkovém základě. Jsou zde identifikována tři významná témata. Prvním je srozumitelnost standardů a jejich dostupnost. Americký standard v tomto porovnání vychází o dost lépe než mezinárodní, protože je volně dostupný na internetu (neplacený) a je přehlednější. Dalším tématem obecného porovnání jsou principy, na kterých jsou standardy založeny. Rozlišují se zde dva principy tvorby standardů, jedním je standard založený na pravidlech a druhý na zásadách. Prvnímu spíše vyhovuje americký standard (byť jeho základy jsou také postaveny na zásadách), ale je v něm uvedeno i hodně výjimek ze zásad a proto se blíží ke standardu založenému na pravidlech. Mezinárodní standard je naproti tomu založen jen na zásadách. V této části práce je konstatováno, že zásady jsou pokrokovějším způsobem tvorby standardů, protože lépe reagují na vývoj skutečných zajišťovacích operací. Jejich nevýhodou je však náročnější interpretace. Posledním tématem úvodní kapitoly je již společný princip fair value, který je pro

české podmínky stále ještě novinkou.

Rozdíly v úpravě finančních nástrojů jsou uvedeny v kapitole čtvrté. Nejdříve jsou rozebrány poměrně nevýznamné rozdíly v oblasti působení. Za nimi hned následují rozdíly v definicích. Nejdůležitějším rozdílem v oblasti definic je definice derivátu, která se sice liší jen v maličkostech, ale tyto maličkosti mohou způsobit považování určité smlovy za derivát jen v jednom standardu. Tento rozdíl je důležitý zejména pro zajišťovací vztahy, protože v americkém standardu je možné zajišťovat jen derivátovým finančním nástrojem. Rozdíly mezi standardy je možné najít i v oblasti účtování a odúčtování, opět se však nejedná o zásadní rozdíly. Nejdůležitější částí této kapitoly je analýza rozdílných pravidel pro zajišťovací vztahy. Tyto rozdíly začínají již v hodnocení efektivnosti zajištění, kde americký standard umožňuje používání shortcut method. Dále jsou svým počtem významné rozdíly v zajišťované a zajišťovací položce a v jednotlivých typech zajištění. Kromě macro hedging se ve všech případech jedná o zdánlivě malé odlišnosti, ale pokud podnik používá zajištění právě v těchto případech, může být celkový obraz účetnictví výrazně odlišný, pokud se účtuje podle amerického nebo podle mezinárodního standardu.

Poslední kapitola detailněji rozebírá a diskutuje některé rozdíly zmíněné v kapitole čtvrté. Prvním tématem této kapitoly je shortcut method. V diskuzi o správnosti nebo nesprávnosti této metody je vyvozováno, že její přínos je veliký a že by měla být povolena nejenom v americkém ale i v mezinárodním standardu. Dalším tématem je macro hedging, který je v určité omezené podobě povolen mezinárodním standardem. Podobně jako u shortcut method má i toto účetní pravidlo své opodstatnění a je velice přínosné. U macro hedging jsou diskutována zejména omezení plynoucí ze současné úpravy IAS 39. Posledním velkým diskusním tématem je basis adjustment u zajištění peněžních toků. Názorů pro i proti basis adjustment je mnoho a každý má svá opodstatnění. Pro basis adjustment je uveden fiktivní účetní případ, který zobrazuje, jak vypadá rozvaha a výkaz zisku a ztráty v případě účtování podle amerického a mezinárodního standardu. Na konci této kapitoly jsou uvedeny dva fiktivní účetní případy pro témata, která nejsou v současnosti v centru dění. Na těchto dvou příkladech je ukázáno, že i zdánlivě nepodstatné rozdíly mohou znamenat velice odlišné finanční výkazy, a proto je nutné se v harmonizaci obou standardů zaměřit i na tyto „maličkosti“.

V úvodu této práce byly vytyčeny dva cíle. Prvním z nich byla analýza přetrvávajících rozdílů mezi oběma standardy a tedy i zjištění stupně harmonizace obou standardů. Druhým cílem bylo potvrzení nebo vyvrácení názoru, že je mezinárodní

standard i po několika novelizacích neúplný a že neřeší některé speciální typy smluv.

Z analýzy rozdílů vyplývá, že oba standardy jsou v základních účetních praktikách plně harmonizované. Jedinými výraznějšími rozdíly jsou shortcut method, basis adjustment u zajištění peněžních toků a macro hedging. Ostatní rozdíly jsou tvořeny odlišnou oblastí působnosti nebo některými výjimkami z obecně platných principů. Tyto menší rozdíly však nemají velký dopad na účetnictví, pokud je podnik nepoužívá ve velké míře nebo ve velkých objemech. Kapitola 5 ukázala, jaké důsledky mají některé z těchto rozdílných pravidel. Prostor pro pokračování v harmonizaci tedy existuje a další harmonizace je žádoucí.

Na základě analýzy rozdílů však nelze hodnotit, zda je mezinárodní standard horší než americký nebo naopak. V práci nebyly nalezeny žádné příklady smluv, které by mezinárodní standard opomíjel. Naopak na příkladu macro hedging by se dalo prokázat, že je mezinárodní standard pokrokovější. Z jednoho příkladu však nelze usuzovat na celek, byť všechny příklady v předchozí kapitole (kromě shortcut method) ukazují, že mezinárodní standard umožňuje svým liberálním přístupem lépe zobrazovat skutečné zajišťovací vztahy. Obecně však platí, že v některých situacích je lepší americký standard, jindy mezinárodní a někdy ani jeden z nich. Tvorba účetních standardů v oblasti zajištění je totiž vždy trade-off mezi zobrazením reality a obecnými principy účetnictví. Trade-off vychází z trendu tvorby moderních účetních standardů, tzn. relevance nikoliv spolehlivosti, jak tomu bývalo dříve. Avšak s relevancí úzce souvisí problém, jak formulovat standard tak, aby relevantně ukazoval skutečné praktiky podniků, byl zároveň založen na druhém trendu moderních účetních standardů - zásadách a neposkytoval prostor pro nekalé účetní praktiky. Podrobná analýza některých rozdílů v předchozí kapitole odhaluje, že právě mezi relevantním obrazem skutečných zajišťovacích praktik podniků a tvořením standardů na základě zásad panuje největší nesoulad. Pokud by mělo účetnictví dokonale zobrazovat zajišťovací praktiky, bylo by nutné, aby každá praktika byla ve standardech detailně řešena. To bohužel není možné, protože zajišťovacích praktik je nespočetně mnoho a stále se vyvíjejí, takže jsou tvůrci standardů stále o krok pozadu. Druhým řešením je tvorba standardů založených na zásadách, které jsou velmi obecné a tak je možné každou praktiku někam zařadit. Jak je ale vidět z analýzy rozdílů, tak mezinárodní standard, který je více zásadovější než americký, se díky takové formulaci dá těžko vykládat a aplikovat, a jeho obecnost může svádět ke zkreslování účetnictví. Obecně není ani jeden ze standardů lepší, každý má svá pro a proti, která vycházejí z trade-off při tvorbě standardů.

Literatura

- [1] *Amendment to IAS 39 – The Fair Value Option [online]*. Deloitte. July 2005. [http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/UK_Audit_iGAAPNewsletter_SE_FVO_Jul05\(1\).pdf](http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/UK_Audit_iGAAPNewsletter_SE_FVO_Jul05(1).pdf)
- [2] *Board Meeting Minutes of the May 7, 2003. Fair Value – Definition and Measurement [online]*. FASB. 2003. http://www.fasb.org/board_meeting_minutes/05-07-03_purchmethod.pdf
- [3] BODURTHA, James N. *Divergent FAS-133 and IAS 39 Interest Rate Risk Hedge Effectiveness: Problem and Remedies*. January 2005. <http://www.worldscinet.com/193/02/0201/S0219868105000276.html>
- [4] CARTER, Don. *Message to Bob Jensen [online]*. February 3, 2004. <http://www.trinity.edu/rjensen/caseans/canada.htm>
- [5] CILEČKOVÁ, Olga. *Aplikace Mezinárodních standardů účetního výkaznictví: praktická řešení*. PricewaterhouseCoopers. Účetnictví. 2005.
- [6] *Comments to Exposure Draft of Proposed Amendments to IAS 39 Financial Instruments: Fair Value Hedge Accounting for a Portfolio Hedge of Interest Rate Risk [online]*. International Swaps and Derivatives Association, Inc. 14 November 2003. <http://www.isda.org/speeches/pdf/ISDA-macro-hedging111403.pdf>
- [7] COOK, David. *BoFA Restates Due to Hedge Accounting [online]*. CFO.com. February 22, 2006. <http://www.cfo.com/article.cfm/5545163?f=search>
- [8] CORMAN, Linda. *Lost in the Maze [online]*. June 2006. <http://www.cfoasia.com/archives/200606-10.htm>
- [9] DIVIŠOVÁ, Katarina. *Účetní problematika finančních derivátů v IFRS*. Diplomová práce Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví. 2005.

- [10] *Fair Value Hedge Accounting: Response to IASB Proposals [online]*. The Institute of Chartered Accountants in England and Wales. 2003. <http://www.icaew.com/index.cfm?route=118514>
- [11] FLINT, Douglas. *A passion for clarity*. FT.com. London. Feb 5, 2003.
- [12] *Foreign companies registered and reporting with the U.S. Securities and Exchange Commission [online]*. December 31, 2005. www.sec.gov
- [13] GEALY, Simon a kolektiv. *Role of the accountants. A guide for European companies to listing on the U.S. securities market [online]*. PricewaterhouseCoopers LLP. 2006. http://www.nasdaq.com/about/GP2005Europe_Chapter_4.pdf
- [14] GEBHARDT, Günther, REICHARDT, Rolf, WITTENBRINK, Carsten. *Accounting for Financial Instruments in the Banking Industry [online]*. Frankfurt/Main. November 2002. ISSN 1434-3401. <http://www.wiwi.uni-frankfurt.de/schwerpunkte/finance/wp/1225.pdf>
- [15] *IAS 32&39. IFRS e-learning module [online]*. Deloitte. www.iasplus.com
- [16] *IASB Board Meeting 18-21 July 2006 [online]*. London. <http://www.iasplus.com/agenda/0607.htm>
- [17] *IASB Proposed International Accounting Standard. Exposure Draft E62, Financial Instruments: Recognition and Measurement [online]*. Deloitte. <http://www.iasplus.com/dttletr/9808e62.pdf>
- [18] *ICAEW welcomes proposals on macro-hedging but calls for fewer restrictions [online]*. 27 Nov 2003. <http://www.icaew.com/index.cfm?route=101287>
- [19] *IFRS do kapsy. Průvodce mezinárodními standardy účetního výkaznictví [online]*. Deloitte. 2006. www.iasplus.com/dtppubs/2006pocketczech.pdf
- [20] *International Accounting Standard 32 – Financial Instruments: Presentation*.
- [21] *International Accounting Standard 39 - Financial Instruments: Recognition and Measurement*.
- [22] *Interpretation of IAS 32 [online]*. Deloitte. 2.11.2006. <http://www.iasplus.com/standard/ias32.htm>
- [23] *Interpretation of IAS 39 [online]*. Deloitte. 2.11.2006. <http://www.iasplus.com/standard/ias39.htm>

- [24] *Introduction to Business Valuation. Fundamentals, Techniques & Theory [online]*. National Association of Certified Valuation Analysts. 2006. http://lms1.nacva.com/z/PDF/FTT_Preread.pdf
- [25] JENSEN, Bob. *Differences Between U.S. FAS 133 and International IAS 39 Hedge Accounting Standards [online]*. <http://www.trinity.edu/rjensen/caseans/canada.htm>
- [26] JENSEN, Bob. *FAS 133 and IAS 39 Glossary [online]*. <http://www.trinity.edu/rjensen/acct5341/speakers/133glosf.htm#MacroHedge>
- [27] JONES, Richard C., VENUTI, Elizabeth K. *Accounting and Reporting for Financial Instruments: International Developments [online]*. The CPA Journal. ABI/INFORM Global. Feb 2005. <http://www.nysscpa.org/cpajournal/2005/205/essentials/p30.htm>
- [28] KAWALLER, Ida. *Long Haul Hedge Accounting [online]*. Bank Asset/Liability Management. December 2006. Vol. 22 No. 12. www.kawaller.com/pdf/BALM_Long_Haul.pdf
- [29] KRUPOVÁ, Lenka, VAŠEK, Libor, ČERNÝ, Michal R. *IAS/IFRS – Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Principy, metodologie, interpretace*. VOX. Praha. 2005. 1 vyd.
- [30] MLÁDEK, Robert. *IFRS (IAS) versus US GAAP [online]*. 2002. http://www.gaap.cz/index.php?ln=1&tm=3&om=14&z_id=c_IFRS-GAAP-Harm_c
- [31] MLÁDEK, Robert. *Pravidla či zásady [online]*. 2003. http://www.gaap.cz/index.php?ln=1&tm=3&om=14&z_id=c_Principles-vs-Rules-2003_c
- [32] *New Standard on Disclosures for Financial Instruments [online]*. Deloitte. October 2005. <http://www.iasplus.com/iasplus/0510ifrs7.pdf>
- [33] *Notes from the IASB Meeting 17-19 December 2003 [online]*. Deloitte. 2003. <http://www.iasplus.com/agenda/0312.htm>
- [34] *Re: Exposure Draft of Proposed amendments to IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement; Fair value hedge*

- accounting for a portfolio hedge of interest rate risk.* Conseil National de la Comptabilité. 14 November 2003. http://www.minefi.gouv.fr/directions_services/CNCompta/iasb/ias031114.pdf
- [35] *Response of the Accounting Committee of the Institute of Chartered Accountants in Ireland to the proposed amendments to IAS 32 and IAS 39 [online].* 2002. <http://www.icai.ie/documents/Final%20Response%20IAS%2032%20and%2039.pdf>
- [36] *Response to Exposure Draft of Proposed Amendments to IAS 39 [online].* South African Institute of Chartered Accountants. 14 November 2003. https://www.saica.co.za/documents/comment_ED166.pdf
- [37] *Review of financial instruments [online].* Association of Chartered Certified Accountants. 30.5.2006. www.accaglobal.com/ifrs/technical/news/2673213
- [38] *Shrnutí dlouhodobých cílů ze společného jednání IASB a FASB 18. ledna 2006 [online].* <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/1D416A93-DF17-4F43-B49B-C687C658F5DF/0/FinancialInstrumentslongtermobjectives.pdf>www.iasb.org
- [39] *Similarities and Differences. A comparison of IFRS and US GAAP [online].* PricewaterhouseCoopers. February 2006. <http://www.pwc.com/extweb/pwcpublishations.nsf/docid/74d6c09e0a4ee610802569a1003354c8>
- [40] *Some key differences between IFRSs and US GAAP as of August 2005 [online].* Deloitte. 2005. <http://www.iasplus.com/usa/ifrsus.htm>
- [41] *Statement of Financial Accounting Standards No. 65: Accounting for Certain Mortgage Banking Activities [online].* 8. 3. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas65.pdf>
- [42] *Statement of Financial Accounting Standards No. 107: Disclosures about Fair Value of Financial Instruments [online].* 5. 2. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas107.pdf>
- [43] *Statement of Financial Accounting Standards No. 133: Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities [online].* 8. 1. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas133.pdf>

- [44] *Statement of Financial Accounting Standards No. 138: Accounting for Certain Derivative Instruments and Certain Hedging Activities [online]*. 21. 1. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas138.pdf>
- [45] *Statement of Financial Accounting Standards No. 140: Accounting for Transfers and Servicing of Financial Assets and Extinguishments of Liabilities [online]*. 30. 4. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas140.pdf>
- [46] *Statement of Financial Accounting Standards No. 149: Amendment of Statement 133 on Derivative Instruments and Hedging Activities [online]*. 7. 1. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas149.pdf>
- [47] *Statement of Financial Accounting Standards No. 150: Accounting for Certain Financial Instruments with Characteristics of both Liabilities and Equity [online]*. 6. 2. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas150.pdf>
- [48] *Statement of Financial Accounting Standards No. 155: Accounting for Certain Hybrid Financial Instruments [online]*. 29. 1. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas155.pdf>
- [49] *Statement of Financial Accounting Standards No. 157: Fair Value Measurements [online]*. 30. 4. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas157.pdf>
- [50] *Statement of Financial Accounting Standards No. 159: The Fair Value Option for Financial Assets and Financial Liabilities—Including an amendment of FASB Statement No. 115 [online]*. 30. 4. 2007. <http://www.fasb.org/pdf/fas159.pdf>
- [51] *Statement 133 Implementation Issue No. B15 [online]*. Financial Accounting Standards Board. 15. 1. 2007. <http://www.fasb.org/derivatives/issueb15.shtml>
- [52] *Submissions on Invitation to Comment. Proposed Improvements to International Accounting Standards IAS 32 „Financial Instruments: Disclosure and Presentation“ and IAS 39 „Financial Instruments: Recognition and Measurement“ [online]*. The Australian Accounting Standards Board. 2002. http://www.aasb.com.au/workprog/board_papers/public/docs/Agenda_paper%203_3_IAS32-IAS39.pdf
- [53] TAUB, Stephen. *Dollar Thrifty Restates over FAS 133 [online]*. CFO.com. February 05, 2007. <http://www.cfo.com/article.cfm/8656116?f=search>

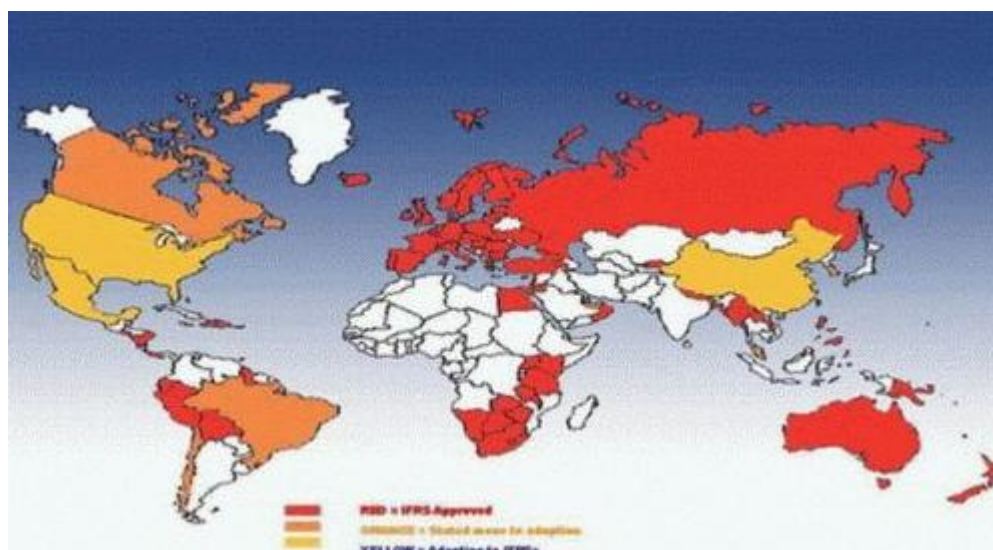
- [54] TAYLOR, Chris. *IAS – the road to international (dis)harmony*. Balance Sheet. Bradford. 2003. Vol. 11, Iss. 2. pg. 27
- [55] TEETS, Walter R., UHL, Robert. *Introductory Cases on Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities [online]*. The Securities and Exchange Commission. 1998. <http://www.gonzaga.edu/faculty/teets/index0.html>
- [56] TOKAR, Mary. *Convergence and the Implementation of a Single Set of Global Standards: The Real-life challenge*. Accounting in Europe. Vol 2. 2005.
- [57] *Understanding financial instruments – A guide to IAS 32, IAS 39 and IFRS*. PricewaterhouseCoopers. October 2006.
- [58] WILLIAMS, Peter. *Switch over [online]*. 30. 10. 2006. <http://www.accaglobal.com/ifrs/technical/relevantarticles/2350788>
- [59] ZEFF, Stephen A. *Evolution of US Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) [online]*. Rice University. 7. 12. 2006. <http://www.iasplus.com/resource/0407zeffusgaap.pdf>
- [60] www.iasb.org
- [61] www.iasplus.com
- [62] www.fasb.org
- [63] www.sec.gov
- [64] www.trinity.edu/rjensen

Seznam použitých zkratk

AFS	Available for sale
APB	Accounting Principles Board
FASB	Financial Accounting Standards Board
FVTPL	Fair value through profit and loss
HTM	Held to maturity
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
ICAEW	The Institute of Chartered Accountants of England and Wales
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
LR	Loans and receivables
SEC	Stock Exchange Committee
SFAS	Statement of Financial Accounting Standards
SIC	Standing Interpretations Committee
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles

Příloha A

Země používající IFRS

Obrázek A.1: Země používající IFRS - Zdroj: www.iasb.org

Příloha B

Hodnocení efektivity bez a s shortcut method

Tento příklad ilustruje kroky potřebné k vykazování úrokového swapu použitého jako zajištění fair value závazku s pevnou úrokovou sazbou, pokud je a pokud není použita shortcut method¹. Příklad předpokládá plochou výnosovou křivku. Fair value swapu byla určena pomocí „zero-coupon method“. V rámci této metody byly spočítány a sečteny současné hodnoty čistých budoucích úhrad za předpokladu, že by budoucí spotové úrokové míry rovnaly těm forwardovým implikovaným současnou výnosovou křivkou. Jako diskontní míry byly použity současné spotové úrokové míry implikované současnou výnosovou křivkou pro hypotetický bezkupónový dluhopis splatný v každý den čistých úhrad ze swapu.

V tomto příkladě souhlasí pomyslná hodnota swapu s jistinou závazku, splatnost swapu i závazku je také stejná. Pevná i pohyblivá úroková míra použité pro určení čistých úhrad swapu odpovídá současné výnosové křivce a součet současných hodnot očekávaných čistých úhrad je roven nule na počátku swapu. Tedy jsou splněny všechny požadavky na použití shortcut method.

Společnost ABC si k 1. 7. 20X1 půjčila 1 000 000 CZK, tento dluh je splatný 30. 6. 20X3. Zároveň společnost vstoupila do dvouletého úrokového swapu, podle kterého má platit pohyblivý úrok a dostávat fixní úrok. ABC určí swap jako zajišťovací nástroj fair value dluhu s pevnou úrokovou sazbou proti riziku změn tržních úrokových sazeb. Podmínky úrokového swapu a dluhu jsou následující:

---

¹Zdrojem příkladu je SFAS 133.

	Úrokový swap	Dluh s pevnou úrokovou sazbou
Datum uzavření	1. 7. 20X1	1. 7. 20X1
Datum splatnosti	30. 6. 20X3	30. 6. 20X3
Pomyslná hodnota a jistina	1 000 000 CZK	1 000 000 CZK
Pevná úroková sazba	6,41%	6,41%
Pohyblivá úroková sazba	3-měsíční LIBOR	-
Datum vyrovnání a datum splatnosti úroku	poslední den kalendářního čtvrtletí	poslední den kalendářního čtvrtletí
Datum obnovení	poslední den kalendářního čtvrtletí do 31. 3. 20X3	-

Vývoj LIBORu pro dané období je ukázán v následující tabulce:

Datum obnovení	3-měsíční LIBOR (v %)
1. 7. 20X1	6,41
30. 9. 20X1	6,48
31. 12. 20X1	6,41
31. 3. 20X2	6,32
30. 6. 20X2	7,60
30. 9. 20X2	7,71
31. 12. 20X2	7,82
31. 3. 20X3	7,42

Hodnocení efektivity bez použití shortcut method

Následující tabulka shrnuje fair value dluhu a úrokového swapu v poslední den každého kalendářního čtvrtletí, detaily změn fair value v průběhu každého čtvrtletí (společně s přírůstkem a platbou úroku, efektem změn úrokových měr a amortizací zajišťovacích přecenění), výdaje každého čtvrtletí a čisté peněžní platby každého čtvrtletí. Fair value swapu i závazku je spočtena pomocí diskontní sazby LIBOR.

v CZK	Dluh	Úrokový swap	Výdaje	Čisté platby
1.7.20X1	-1 000 000	0	-	-
Přijatý úrok	-16 025	0	-16 025	-
Platby	16 025	0	-	16 025
Změna úrokových měr	1 149	-1 149	0	-
30.9.20X1	-998 851	-1 149	-16 025	16 025
Přijatý úrok	-16 025	-19	-16 044	-
Platby	16 025	175	-	16 200
Amortizace basis adjustmentu	-156	0	-156	-
Změna úrokových měr	-993	993	0	-
31.12.20X1	-1 000 000	0	-16 200	16 200
Přijatý úrok	-16 025	0	-16 025	-
Platby	16 025	0	-	16 025
Amortizace basis adjustmentu	0	0	0	-
Změna úrokových měr	-1 074	1 074	0	-
31.3.20X2	-1 001 074	1 074	-16 025	16 025
Přijatý úrok	-16 025	17	-16 008	-
Platby	16 025	-225	-	15 800
Amortizace basis adjustmentu	208	0	208	-
Změna úrokových měr	12 221	-12 221	0	-
30.6.20X2	-998 645	-11 355	-15 800	15 800
Přijatý úrok	-16 025	-216	-16 241	-
Platby	16 025	2 975	-	19 000
Amortizace basis adjustmentu	-2 759	0	-2 759	-
Změna úrokových měr	789	-789	0	-
30.9.20X2	-990 615	-9 385	-19 000	19 000
Přijatý úrok	-16 025	-181	-16 206	-
Platby	16 025	3 250	-	19 275
Amortizace basis adjustmentu	-3 069	0	-3 069	-
Změna úrokových měr	532	-532	0	-
31.12.20X2	-993 152	-6 848	-19 275	19 275
Přijatý úrok	-16 025	-134	-16 159	-
Platby	16 025	3 525	-	19 550
Amortizace basis adjustmentu	-3 391	0	-3 391	-
Změna úrokových měr	-978	978	0	-
31.3.20X3	-997 521	-2 479	-19 550	19 550
Přijatý úrok	-16 025	-46	-16 071	-
Platby	1 016 025	2 525	-	1 018 550
Amortizace basis adjustmentu	-2 479	0	-2 479	-
30. 6. 20X3	0	0	-18 550	1 018 550

Hodnocení efektivity za použití shortcut method

Požítím shortcut method odpadá hodnocení efektivity zajišťovacího vztahu, podnik spočte úrokový náklad jak je uveden v následující tabulce a pak jen určí fair

value swapu a upraví jeho účetní hodnotu na fair value a o ten samý rozdíl upraví i hodnotu závazku.

Čtvrtletí končící	(a) Rozdíl mezi pevnými úrokovými sazbami (v %)	(b) Pohyblivá úroková sazba swapu (v %)	(c) Součet (a) + (b) (v %)	(d) Jistina dluhu	(e) Úrokový náklad ((c) x (d))/4
30. 9. 20X1	0	6,41	6,41	1 000 000	16 025
31. 12. 20X1	0	6,48	6,48	1 000 000	16 200
31. 3. 20X2	0	6,41	6,41	1 000 000	16 025
30. 6. 20X2	0	6,32	6,32	1 000 000	15 800
30. 9. 20X2	0	7,60	7,60	1 000 000	19 000
31. 12. 20X2	0	7,71	7,71	1 000 000	19 275
31. 3. 20X3	0	7,82	7,82	1 000 000	19 550
30. 6. 20X3	0	7,42	7,42	1 000 000	18 550